

V Ljubljani, v decembru 1924.

POPOTNIK

PEDAGOŠKI IN ZNANSTVEN LIST.

Letnik XLV.

Štev. 10.—12.

Vsebina:

Razprave:

1. *Dr. Ivan Lah*: Občanski nauk 209

Iz šolskega dela:

1. *Eliza Kukovčeva*: Srbo-hrvaščina na srednji učni stopnji. (Konec.) 216
2. *A. Spreitz*: Iz prakse za prakso. (Nadaljevanje.) 229

Razgled:

- A. Slovestvo: *Luka Lavtar*: Računica za osnovne šole. II. del. Srednja stopnja. Predelal *Ljudevit Černež*. (M. L.) — *Pavel Flerč*: Pripovedne slovenske narodne pesmi. (Erjavec.) — *Ramovš Franjo*: Historična gramatika slovenskega jezika. (II. Konzonantizem.) . . . 230, 233, 234
B. Časopisni vpogled: I. Pedagoško-znanstveni članki. — II. Iz šolskega dela 234, 237
C. To in ono. † *Jakob Dimnik*. (*Pavel Flerč*.) — Muzikalne šolske prireditve v pretečenem petletju v Mariboru. (*H. Družovič*.) — Vzgoja v Rusiji. — Drobne pedagoške vesti. — *Dr. Fr. Derganc*: Filozofski slovar. (Dalje.) — Tiskovni pogoški 240, 242, 244, 245, 248.

Last in založba

Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Upravništvo „Popotnika“ ima v zalogi še spodaj označene „Popotnikove“ letnike, ki se oddajajo vezani po ceni à 40 Din, nevezani à 20 Din.:

Letnik 1888

„ 1889

„ 1890

„ 1893

„ 1895

„ 1900

„ 1904

„ 1905

„ 1906

„ 1907

„ 1908

Letnik 1909

„ 1910

„ 1912

„ 1913

„ 1914

„ 1915

„ 1916

„ 1917

„ 1920

„ 1921

„ 1923

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 20 Din, pol leta 10 Din, četrt leta :: 5 Din. Posamezni zvezki stanejo Din 2-50. ::

Rokopise je pošiljati na naslov: Pavel Flerè, Beograd, Ministarstvo Prosvete, odelenje za osnovnu nastavu.

Naročnino in reklamacije sprejema upravništvo listov UJU poverj. Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

DR. IVAN LAH:

OBČANSKI NAUK.

Beseda »občan« nam pomeni to, kar je Latinec povedal z besedo »civis«, ali kar je francoska revolucija označila z besedo »citoyen«. Nemci pravijo »Bürger«, »Staatsbürger«, mi pravimo tudi »državljan«, »gradžanin« — vendar ima »občan« nekako bolj splošen pomen, dasi nas pri tem moti beseda občina, ki pomeni po obsegu manj nego država. Občan je svoboden človek, član človeške družbe, ki je seveda tudi državljani kake države. Vsi ljudje smo zemeljski občani, razdeljeni pa smo na narode, države, pokrajine, občine itd. Govorimo celo o »nebeških občanih« — mi ostanimo pri občanih-zemljanih in državljanih in izpregovorimo o njihovi vzgoji oz. občanskem nauku ali državljanškem pouku.

Kaj je državljanska vzgoja? Ne vem, koliko se je doslej pri nas pisalo o občanskih naukih kot učnem predmetu. O državljanški vzgoji splošno se je pisalo po raznih časopisih. V tem mislimo ono vzgojo, ki hoče vzgajati »dobre državljane in poštene člane človeške družbe.« Saj je to cilj vsega našega narodnega šolstva. Toda novi časi zahtevajo od novih državljanov več. »Dober državljani mora predvsem poznati svojo državo, njen nastoj in ustroj, njeno ustavo in upravo, njene zakone in vlado in obenem s tem — svoje pravice in dolžnosti. Le tak državljani se bo vedno zavedal svojega državljanstva in bo zmožen samostojno presojati o najvažnejših dogodkih političnega življenja. Občanska vzgoja je torej nekaj več nego državljanska vzgoja in tudi nekaj drugega nego nacionalna vzgoja. Občanski nauk (državoznanstvo ali domoznanstvo) bi moralo biti poseben učni predmet na osnovnih, meščanskih in srednjih šolah, kakor se to godi po raznih drugih državah.

Na Češkem se je glede tega vprašanja razvila dolga debata in je nastala že cela literatura. Obrnil sem se po posredovanju J. K. Straka tega na »Československý pedagogický vstav Jana Amose Komenskeho« v Pragi in knjižničar tega zavoda g. J. Mauer mi je poslal glavne knjige, ki so izšle v zadnjem času. Iz njih podajam nekaj glavnih misli in na-

zorov za one, ki jih to vprašanje zanima. Meni vsaj se zdi, da je to vprašanje vsak dan bolj važno in da ne bomo prišli iz raznih političnih težav, dokler ne bomo vzgojili novih državljanov v novem duhu. Seveda, če hočemo govoriti o ureditvi države, moramo imeti najprej — urejeno državo. Te pa še ni. Zato je v prehodnem stadiju država in vzgoja, oboje na škodo — vzgoje in države. Upamo pa, da bomo prišli iz začetnih težav in na čelu boja mora stopati šola in javna vzgoja. Šele potem bo mogoče, da mase ne bodo postajale žrtev raznih demagogov, ampak da bo v javnem življenju odločal zdrav državljanski čut.

V knjigi »Občanska nauka a pravouka« (Občanski nauk in pravoznanstvo), ki so jo kot »prispevek češkoslov. zavoda J. A. Komenskega o vprašanju o uvedbi teh predmetov v naše šole« sestavili prof. dr. Otakar Chlup, prof. dr. Jos. Hendrich, učit. Em. Sippert in dr. Kamila Spalová (Praga 1922) piše dr. Chlup pod zaglavjem: Kaj razumemo pod državo- in pravoznanstvom? — sledeče:

»Občanski nauk spada med splošno vzgojne učne predmete. Njegov poseben namen je podajati znanje, ki se tiče življenja človeka kot državljan. Pri današnji družabni ureditvi je vsak človek član družabne državne uredbe, je deležen državnega življenja in mora torej poznati uredbo države v vseh njenih sestavinah.

Naravno je, da postane pravi državljan človek šele tedaj, ko se zave svojega državljanstva t. j. svoje pripadnosti k državni družbi. Pravo državljanstvo torej sloni najprej na temeljitem znanju o zunanji in notranji ureditvi države in na zavesti državljanske pripadnosti.

Občanski nauk je treba gojiti kot sestavno skupno učno stroko. V osnovni šoli, kjer so v osebi učitelja združeni vsi predmeti, je treba tudi za državljanstvo določiti posebno učno uro. Na meščanski in srednji šoli že razdelitev predmetov zahteva, da se državljanstvo goji kot poseben učni predmet.

V grški in rimski vzgoji je bila državljanski vzgoji posvečena posebna pozornost. Posebno v starem Rimu se je gojila državljanska zavest med mladino. Zakone 12 desk je moral poznati vsak, rimska mladina pa je spoznavala javno življenje in sodstvo, poslušala je govornike in se zanimala za javne zadeve. Ljudstvo ni odločalo pri vladi in po mnenju vladajočih kast ni bilo masi treba državljanske zavesti. Danes se vsak dorastel državljan udeležuje javnega državljanskega življenja, zato je kot udeleženec tudi soodgovoren. Da more svoje državljanstvo pravilno vršiti, mu je treba državljanske zavesti in občanske vzgoje.

Državo- in pravoznanstvo je na višjih šolah združeno z drugimi učnimi predmeti z narodnim jezikom, zemljepisom in zgodovino. Želeli je, da se državo- in pravoznanstvo uvede v šole vseh vrst in da dobi v učnem načrtu posebno mesto. S tem pa ni rečeno, da bi tega predmeta na srednji šoli ne

mogel učiti zgodovinar, zemljepisec ali kak drug profesor, ki je v državno-znanstvu kvalificiran.«

Tako dr. Chlup. Zdaj pa pogledjmo, kako je bilo in kako je s tem vprašanjem pri nas.

Kako je bilo prej? Avstrijski drž. šol. zakon z 14. maja 1869. in šol. novela z 2. maja 1883. sta določala v I. odstavku o osnovnih šolah (§ 3), da je treba učencem nuditi »najrazumljivejše in najpotrebnejše stvari iz prirodoznanstva in zgodovine s posebnim ozirom na državo in ustavo države.« V II. odstavku je govor o meščanskih šolah (§ 17.)... »zemljepis in zgodovina (naj se podaja) s posebnim ozirom na državo in državno ustavo.«

Za srednjo šolo je bilo določeno, da naj se uči »domoznanstvo« v najvišem razredu. V glavnem naj se povdarja: ustava in uprava avstro-ogrske monarhije s posebnim ozirom na kraljevine in kronovine v drž. zboru zastopane, in to na podlagi splošnega uvoda o temeljih in najvažnejših funkcijah države v političnem, kulturnem in gospodarskem oziru; pravice in dolžnosti državljanov. Odredba ministrstva z dne 20. marca 1909. št. 11.622 je — po znani anketi za reformo srednjih šol — to posebno naglašala.

Vkljub tem predpisom smemo reči, da je bivši avstrijski državljani v šoli le malo izvedel o glavnih zakonih svoje države; treba je bilo studirati celo gimnazijo in šele v osmi šoli je nekoliko slišal o ustavi, o parlamentu, o zakonih itd. Vse »državoznanstvo« je obstojalo v tem, da je poznal zemljevid avstroogrske monarhije in njene posamezne dele; kako pravzaprav spadajo skupaj, mu je bilo precej nejasno. Zdi se, da državi niti ni bilo na tem, da bi njeni državljani natančno poznali njen ustroj in temeljne zakone, kajti spoznanje je začetek izpreobrnjenja. Zato se je zdelo državi važnejše povdarjati splošno »patriotische Erziehung«, kar se je s primernimi sredstvi lažje doseglo: naravno je, da je imela patriotska vzgoja nalogo, paralizirati prevelik vpliv narodne vzgoje, ki se je kazal posebno po narodno zavednih krajih. Tako so n. pr. češki učitelji proti imenu »Avstrijec« povdarjali ime »Čeh« in v šolah so namesto dvoglavega orla uvajali češki grb oz. skupni znak zgodovinskih dežel: Češke, Moravske in Šlezije. V tem smislu je delovala tudi domača vzgoja in narodna mladinska literatura. Tako se je v otroku razvila zavest: jaz sem Čeh in poglavja iz češke zgodovine so v njem utrdila češko državno zavest. Povsod ni bilo tako. Slovenske zgodovinske tradicije so bile preslabe, da bi bili mogli gojiti slovensko državno zavest. Omejili smo se torej na narodnost: razdelitev na posamezne »dežele« ali »kronovine« je ovirala tudi tu razvoj mogočne skupne narodne zavesti. Zato je naravno prevladovala avstrijska državna zavest, ne da bi bili natančneje spoznali svoje razmerje do države. Šele ko nam je z jugoslovanskim nacionalizmom postajala čim dalje bližja srbska država,

se je začel proti avstr. drž. zavesti med mladino odločen odpor. — Zunanji in politični dogodki so bili za bivše avstr. državljane najboljša šola o lastni državi, »domoznanstvo« jih je moralo voditi — v boj proti lastni državi.

Kako je bilo doslej? Nikakor ali kakorkoli. Član 16. ustave pravi: »Vse šole morajo dajati moralno vzgojo in razvijati državljansko zavest v duhu narodnega edinstva in verske strpnosti.« Toda ustave nismo dobili takoj prvi dan in — ustava še danes ni izvedena. Veljale so torej prejšnje določbe in prejšnji učni načrt. Treba pa je bilo zamenjati vsaj učila. In to ni šlo brez težav: najprej je bilo treba izpreminjati čitanke in nadomestiti popise avstrijskih pokrajin z jugoslovanskimi. Po tem je bilo treba novih zgodovinskih knjig. Saj vemo, kakšne težave so z učnimi knjigami. Ker ni bilo takoj moža, ki bi bil uredil enotno naše šolstvo, je vsaka pokrajina reševala to vprašanje po svoje. Načrt preustrojitve šolstva in narodne »vzgoje«, ki ga je sestavil odsek »Zaveze« govori o tem pri nar. viš. šolstvu: »Narodna viš. šola ima kot koedukacijska šola v okviru šolstva namen nuditi višjo splošno izobrazbo, kakor jo nudi nar. šola, oziraje se posebno na potrebe državljanskega življenja ... Med učnimi predmeti narodne šole se navaja: najvažnejše iz zemljepisja in zgodovine oziraje se zlasti na zgodovino naroda in domovine ...« Pri nar. višjem šolstvu istotako: »...zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom na zgodovino naroda in domovine ...« Pri nas bi bila torej stvar ugodno rešena, čeprav ni govora o občanskem nauku. Toda vsem bi to ne bilo po volji in zgodovina se da tudi falzificirati. Komaj se je izpolnil sen o jugoslovanskem edinstvu, že so ga začeli ubijati razni »avtonomisti«, »federalisti«, »separatisti«. Tako pa se je le pospeševal razkroj ideje, ki se je komaj začela uresničevati. Ko smo počasi rešili vprašanje knjig — smo videli, da še mnogo manjka. Koliko časa je bilo treba, da smo namesto prejšnjih vladarskih slik dobili v šole sliko našega kralja, isto je bilo z zemljevidi: še sedaj so razredi brez zemljevida naše kraljevine. I. t. d. A vse to bi prištevali k skupni državni vzgoji in so le učni pripomočki za razvoj državne zavesti. K temu pridejo še šolske zastave trobojnice, državna himna in razne proslave. Vse to je potrebno za državljansko vzgojo — žal, da so tudi tu bile razne ovire, dasi je nar. državno učiteljstvo z vsemi silami delalo, da bi čim prej izginili iz mladine vsi spomini na preteklost in da bi kolikor mogoče gojili skupno državno zavest ... Seveda se to ni zgodilo povsod v istem smislu — in kakor se kaže — hočejo na višjih mestih zopet povdarjati razliko namesto skupnosti; na ta način ne bo naša vzgoja enotna in poleg zunanje politike bomo dobili politiko tudi v šolo, kar bo slabo vplivalo na mladino. Državlanski pouk pa ima ravno namen uničevati ono prazno politikarjenje, ki ga je v današnjih časih toliko preveč, in vzgajati realno misleče ljudi. Kar smo doslej v tem oziru storili, je bila le državljanska

vzgoja — in še to je bilo odvisno večinoma le od učiteljeve osebe — nismo pa imeli državlanskega pouka, ki ga nudi občanski nauk.

Kako je drugod? Na Češkem je ministrstvo šolstva in narodne prosvete z min. naredbo z dne 29. avgusta 1919 odredilo, da je »namen osnovnega šolstva poučevati bodoče državljane o нравnih, socialnih in gospodarskih temeljih države, o njeni organizaciji o pravicah in dolžnostih državljanov, o modernih družabnih smereh in pokretnih, ki določajo nadaljni soc. razvoj v najširšem smislu. Šola naj vzgaja bodoče zavedne državljane in goji državljanske kreposti, kolikor to dopušča razvoj učencev na tej ali oni stopnji.«

Za srednje šole je bilo istotako določeno: »...seznanjati učence z glavnimi temelji, na katerih sloni razmerje državljana do občine in države, posebno pa poučevati jih o pravicah in dolžnostih državljanov in izvajati posledice za državljansko moralo: pojasniti ustavo države in posamezne državne funkcije. Državoznanstvo se naj uči v vseh razredih posebno pri zgodovini in zemljepisju (pri razlagi državnih uredb raznih narodov) sestavno pa v IV. in VIII. razredu skupno z zemljepisom in politično zgodovino češkoslov. naroda. Poleg tega je treba na državljanski pouk in vzgojo misliti tudi pri drugih predmetih.«

V Avstriji je uvedena v osnovni šoli »Heimats und Lebenskunde« t. j. pouk o domovini in življenju, ki naj razvija smisel in razum otroka za prirodo in družabno življenje, posebno za нравne temelje na podlagi ljubezni do domovine (Volkserziehung 1920).

Belgija je vpeljala z zakonom z dne 14. avgusta 1920. pravoslovje, kateremu se pridružuje državljanski pouk kot poseben predmet.

Vel. Britanija določa v zakoniku o osnovnih šolah o namenu zgodovine: »državlanski pouk se more z uspehom vršiti v višjih razredih.«

Bolgarija je sprejela državljanski pouk kot učni predmet že l. 1914.

Na Danskem je ta pouk združen z zemljepisom in zgodovino.

V Franciji je bilo to vprašanje deloma rešeno že z zakonom z 18. jan. 1893. pa predpisuje za prvi letnik 1 uro za zgodovino in državoznanstvo, za drugi letnik istotako, za tretji letnik 2 uri za deške in eno uro za dekliške šole.

Na Holandskem je vpeljana med predmete višje mešč. šole: ustava in državljanski pouk. V ponavljalnih šolah se poučuje ta predmet v III., IV. in V. razredu po 1 uro na 14 dni, v mešč. večernih šolah pa po 1 uro na teden.

Italija ima po zakonu z dne 8. jul. 1904. za 5. in 6. razr. viš. osnovnih šol med učnimi predmeti. 1. Italijanščina, 2. Pouk o državni zgodovini Italije v 19. stoletju in o razmerju z narodnogospodarskimi fakti pouk o ureditvi države in občansko pravoslovje.

Nemčija ima po ustavi z dne 4. avg. 1919. določbe: »Občanski pouk in delovni pouk sta učna predmeta v šoli. Vsak učenec dobi, ko dovrši šolsko dolžnost, iztis, v katerem je popisana ureditev države.«

V Prusiji so uvedli z min. nar. z dne 4. okt. 1920. občanski pouk v dveh najvišjih razredih.

Na Saškem so s preh. zakonom z dne 22. VII. 1919. krepko podčrtali občansko vzgojo. »Državna občanska vzgoja šolskega življenja.«

Rumunija ima v učnem načrtu takoj na drugem mestu »Znanje občanskih pravic.«

Poljaki do sedaj še nimajo posebnega uč. predmeta, povdarja pa se ta pouk pri zgodovini.

V Ameriki se družijo ta pouk s predmetom »Ustava Združ. drž. ameriških« pri zgodovini. Nekateri države imajo posebne učne knjige. Sicer se goji povsod ameriška državna zavest.

Ni bil moj namen podati celoten pregled o tem predmetu. Navedel sem le nekaj glavnih držav; ako bi imeli pri rokah vse odredbe zadnjih let, bi videli, da se ravno po vojni ta stran vzgoje zelo povdarja, kar je razumljivo, če pomislimo, da hočejo nove (in stare) države uveljaviti demokracijo na vseh poljih, posebno v državnem življenju, kar pa je nemogoče, če ne vzgajamo mladih državljanov v novem duhu.

O načinu pouka prihodnjič.

Pregled o pouku državožnanstva v raznih državah.

Država	V ljudskih šolah		V višjih šolah		Posebne učne knjige
	Kot pos. pred.	združeno z	kot pos. pred.	združeno	
Avstrija	—	zgodovino	—	o mešč. šolah z zgod. i zemp.	niso
Češkoslov.	—	"	—	o mešč. i sred. s. z zgod. i zemp.	so
Belgija	—	z pravoslovjem	—	v école moyeme z pravoslovjem	
Britanija	v Parents. school	sicer z zgodovino	—	v central school z zgodovino	so
Bolgarska	niso določene posebne ure	"	v III. raz gim.	—	
Danska	—	"	—	o melemškole z zgod. i zemp.	so
Francija	da	—	v école prim. sup. II i III. raz.	—	so
Holadska	—	—	Hooger Burger-school b IV. i V. raz.	—	so

Država	V ljudskih šolah		V višjih šolah		Posebne učne knjige
	kot pos. pred.	združeno z	kot pos. pred.	združeno	
Italija	v ponavljalnih šolah	—	scuola popolare v V. i VI. raz.	—	so
Nemčija	Prusija	z zgodovino	v Mittelschule najviš. raz.	—	niso
	Saška	"	—	Mittl. Volkssch. z zgodovino	niso
Norveška	—	"	—	Midelskola z zgod. i zemp.	
Mažarska	niso določene pos. ure	"	polgáriskola	—	so
Rumunija	"	z zempis.	—	Scoala prim. sop. z zempis.	niso
Švedska	—	z zgod. i zemp.	—	Realskola z zgod. i zemp.	
Švica	v ženevskem kant. v 6. i 7. raz.	v večini kant. z zgod.	v sekundarnih šolah nek. kant.	v drugih z zgod.	
Združ. drž. Amerike	v nek. drž.	z nraivosl. ali z zgod.	v kigh school	—	so

IZ ŠOLSKEGA DELA.

ELIZA KUKOVČEVA:

Srbo-hrvaščina na srednji učni stopnji.

3. in 4. šolsko leto.

(Konec.)

Vreme ili čas.

Govorna in napisovalna vaja.

Tinji čas nazivamo tren ali sekund, časak. Šesdeset sekunda čine jedan minut. Šesdeset minuta čine jedan sat.

Sahat pokazuje minute i sate. Dvadeset četiri sata tvore dan. Dan ima 7 doba: jutro, prepodne, podne, popodne, večer, noć, ponoć.

Sedam dana je sedmica ili nedelja. Dani nedelje su: ponedeljak, uto-rak, sreda, četvrtak, petak, subota, nedelja.

U nedelju ljudi se odmaraju, idu u crkvu i mole se Bogu. U ostalim danima radimo. To su težatnici.

Imamo i blagdane: Božić, Badnjak, Uskrs, Duhovi, Nova godina, Sveta tri kralja.

Imena meseci:

Dvanaest meseci je jedna godina

januar = siećanj, februar = veljača, mart = ožujak, april = tra-vanj, maj = svibanj, juni = lipanj, juli = srpanj, avgust = kolovoz, sept-tembar = rujan, oktobar = listopad, novembar = studeni, decembar = prosinac.

Svaki dan jedem triputa. Izjutra doručkujem. To je doručak. U podne ručam. To je obed, ručak. U večer večeram. To je večera.

Izjutra jedem žgance i mleko, ili kavu i hleb (kruh). O podne jedem: juhu (čorbu), šalatu, repu ili zelje sa bobom ili sa krumpirom ili drugo varivo. Katkad jedemo kuhanu govedinu ili svinjetinu (krmetinu). Blag-danom ima pečenku i testo. U večer skuva nam majka čorbu od krum-pira ili boba i daje nam k tome hleba. Majka je kuharica. Za priprav-ljanje jela treba: brašna, jaja, slanine, masla, šećera, soli, papra, ulja, octa, češnjaka, luka i drugih začina i mirodiije. U školu uzmemo sa sobom hleba i voća. Kad se povratimo kući, dobijamo opet hleba, katkad još sira ili masla. Blago nama, što imamo dobre roditelje. Ne treba glado-vati. Jelom se hranimo. Jelo je hrana. Roditelji nam daju hranu.

Godišnja doba: proleće, leto, jesen, zima.

Pitanja.

a) Kako nazivamo tinji čas? Šta tvori 60 sekunda, 60 minuta? Zašto je sahat? Koliko sata ima dan? Koliko doba ima dan? Koliko dana ima nedelja? Nazivaj dane u sedmici! Šta rade ljudi nedeljom? Šta rade u

ostalim danima? Kako nazivamo te dane? Koje blagdane imamo? Koliko meseca ima godina? Nazivaj imena meseca! Koliko doba ima godina? Koja su godišnja doba?

b) Koliko puta jedeš svakog dana? Koja su vremena ručanja? Šta doručkuješ? Šta ručaš? Šta večeraš? Koje jelo dobivamo blagdanom? Koje jelo uzimamo sa sobom i nosimo u školu? Tko pripravi jelo? Šta je majka dakle? Šta joj treba za pripravljanje jela? Koje su mirodije? Koji su začini? Zašto je jelo? Tko nam da hranu? Nazivaj voće: jabuke, kruške, dunje, šlive, trešnje, kajsije (marelice, praskve, grožde).

Čitanje.

17. Proletni cvet.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjatev.

5. skl. Draga trešnjo!

I m a l i po polju još snega i leda = ali je.

Spregatev.

Prihodnji čas:

Kad se rascvetaju, dobro će te mi doći in biće te mi mili gosti.

Ed. Ja ću doći.

Mn. Mi ćemo doći.

Ti ćeš

Vi ćete

On će

Oni će

Čitanje.

58. Radi.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjatev.

ljudsko doba.

Spregatev.

Prihodnji čas.

Deležnik: preživajuć.

Hvala biće trudu.

Sloga biće vragu.

Ed. Biću gost,

Mn. Bićemo gosti,

bićeš

bićete

biće

biće

Čitanje.

25. Izdao se.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjatev.

5. skl. Deco!

pred ručak, kod ručka.

Primerjava.

Janko pobledi k a o krpa.

Čitanje.

33. Kamenje za obed.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjatev.

2. skl. Eto, Zdenka!

4. skl. Ugledao i s t o g slepca
pun istog kamenja
našeg kralja.

Spregatev.

Prihodnji čas.

Ed. Za obed ne	ću dobiti jela,	Mn. Za obed ne	ćemo dobiti jela,
	ćeš,		ćete
	će		će

2. Gde ću ja jesti?

ćeš ti
će on
ćemo mi
ćete vi
će oni.

Čitanje.

39. U borbi je život.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjatev.

1. skl. dečica,

4. skl. Milutina nema nigde.

2. skl. dečice,

5. skl. Milutine!

4. skl. decu,

brate!

Ne ostade mi ništa d o g o l e d u š i ž e n e s o n o d e č i c e.

Primerjava.

Radi k a o crv. Vrvi svet k a o da su mravi. Janko pobledi k a o krpa.

Spregatev.

Aorist.

1. Zagledah,
zagleda,

2. zovnuh,
zovnu,

3. spoznadoh se,
spoznade,

zagleda,	zovnu,	spoznade,
zagledašmo,	zovnusmo,	spoznadosmo se,
zagledaste,	zovnuste,	spoznadoste,
zagledaše;	zovnuše;	spoznadoše.

Čitanje.

40. Na groblju.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjatev.

Zvonila su z v o n a.

Uzduhom se raznosio zadah sveča.

s a b e z b r o j e m sveča.

Spregatev.

Deležnik:

Pirio vetar n o s e č lišče. P r e ž i v a j u ć se plodi zver.

Č o v e k.

Govorna in napisovalna vaja.

Čovek ima glavu, trup, dve ruke, dve noge. Na glavi je kosa. Ona je različite boje: crne, mrke, plave. Starci i starice imaju sede kose. Prednja strana glave zove se lice. Ima ove delove: čelo, oči, nos, 2 obraza, usta i bradu. Na glavi vidimo još uši. Očima gledamo, ušina čujemo, nosom vonjamo (mirišemo). Ustima jedemo i govorimo. Delovi usta su: usnice, zubi, jezik i nebo. Jezikom i nebom kušamo. Zubima žvakamo. Izmedju glave i trupa je vrat. Delovi trupa su: prsi, trbuh i leđa.

Na svakoju ruci i svakoju nozi ima po pet prstiju. Rukama se igramo i radimo. Nogama hodimo, stojimo, trčimo i skačemo.

Svatom čoveku treba odela. Đak ima gaće i košulju, čakšire, prsluk; (suknju) i šešir ili kapu. Na nogama ima čarape i cipele (čižme). U džepu ima rubac za nos. Zimi ima kabanicu.

Svaka devojka ima košulju, haljinu ili krilo, kaput pregaču, ili kecelju, jašmak ili rubac. Na nogama ima čarape i cipele. Zimi ima također maramu, katkad kabanicu. Nemojte odelo raztrgnuti i uprtljati!

Čistoća.

Izjutra mijem ruke, vrat, i lice. Češljom češljem kosu. Čistim svoje odelo i cipele. Obučem se i odenem. Molim se Bogu. U večer se svučem.

Odelo je čisto ili nečisto,

celo ili odrapano,

uglačeno ili zgnečano,

tanko ili toplo,

novo ili staro.

Cipele su svetle ili blatne,

cele ili pocepane,

nove ili stare,

velike ili malene.

Odelo je od vune i platna. Cipele su od kože. Cipele nisu skuplje od odela.

Spreminjaj!

Ed. Moje cipele nisu svetle nego blatne.

Tvoje

Njegove

Njezine itd.

Nikad ne zaboravim miti se, češljati se, čistiti odelo i cipele.

Zaboravio sam moliti se.

Neću zaboraviti, da pozdravim oca i majku.

Pitanja.

Koji su delovi čovečijeg tela? Šta je na glavi? Koje boje je kosa? Kakvu kosu imaju starci? Koja je prednja strana glave? Koji su delovi lica? Koji su delovi usta? trupa? Zašto su oči, uši, jezik, nos, zubi? Šta je između glave trupa? Koji su delovi trupa? Koliko prsta ima ruka? noge? Zašto su ruke, noge?

Kakav je čovek? moćan ili (mršav) slab?

krupan ili slab

zdrav ili bolestan

bogat ili siromašan

mlad ili star

vredan ili (nevaljan) len?

pametn ili lud

mudar ili glup.

Šta još treba čoveku? (jela, odela i staništa). Koje odelo ima đak, devojka? Kakvo je odelo? Kakve su cipele? Šta ne smete činiti? Pošto je par cipela? (Stoji 300 Din). Šta činiš izjutra? Šta ne zaboraviš?

Čitanje.

36. Seosko đace.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjanje.

7. Idete ulicom čistom.

U torbicama nose knjige.

iz jednog sela

dragog Boga

našeg kralja.

Primerjava.

Obučena k a o u gradu. Radi kao crv. Vrvi svet kao da so mravi. Janko pobledi kao krpa.

Spregatev.

Prihodnji čas.

Ja ću se pomoliti.

Ti ćeš se pomoliti.

On će se pomoliti čovek.

Mi ćemo se pomoliti.

Vi ćete se pomoliti.

Oni će se pomoliti.

Čitanje.

37. Bogatstvo.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjatev.

a) Evo ti desnice!

Evo ti u glavi dva zdrava oka!

Evo vam deco!

b) po belome svetu,
vid očiju;

c) nekadašnjeg učitelja,
jednog sela,
našeg kralja,
dragog Boga.

Primerjava.

Zdrav si k a o kremen. Uzrastav kao zelen bor. Obrazi ti se rumene kao rumena roža. Zdrava oka kao u sokola.

Spreganje.

Pogojnik.

Ed. ne bih dao,
ne bi,
ne bi,

Mn. ne bismo dali,
ne biste,
ne bi.

Čitanje.

34. Kupanje.

Jezikovne posebnosti.

Vzkliki: Ala je to divota! Ala je toplo pored peči!

Sklanjatev.

Zato je okupala svoga mladog Laku!

nekadašnjeg učitelja
jednog sela
našeg kralja
dragog Boga.

Spregatev.

Sed. čas.

Ja se svučem,
svučేశ,

Pret. čas.

Ja sam se svukao,
si se svukao,

Prih. čas.

Ja ću se svući,
češ se,

svučē,	je se svukao,	će se,
svučemo,	smo se svukli,	ćemo se,
svučete,	ste se svukli,	ćete se,
svuču.	su se svukli.	će se.

Prihodnji čas.

Jer će mislit, da je sir, po je šće mi dete.

Veselićemo se, dok ne svane.

Naviknućemo se na novi red.

Slušaćemo pričice, pevaćemo pesmice. čitaćemo reči.

Čitanje.

35. Breme.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjatev.

Dva čoveka nosila na leđima breme.

Spregatev.

1. Ja sam zastojkivao, skidao, sedao.

Ti si itd.

2. Ja sam morao podizati i opet prtiti.

Ti si itd.

Deležnik.

Jedan je nosio ne skidajuči bremena.

Pirio je vetar setno, noseć lišće velo.

Preživajuć se plodi tek glupa nema zver.

Čitanje.

23. Vrabac pod kapom.

Jezikovne posebnosti.

Vzkliki: Eto, cestom gospodina načelnika!

Eto Zdenka k stolu.

Sklanjatev.

1. vrabac 2. Svi su ljudi skinuli šešir sem Dragutina.

2. vrapca 3. 5. skl. Dečače!

Prislovi.

Dečače, za r ti je kapa prilepljena.

Taj valjda ima vrapca pod kapom.

Dragutin stoji kao kip i još ne pozdravlja.

Primerjava.

Dragutin stoji kao kip. Zdrav si kao kremen. Uzrastao kao zelen bor. Obrazi ti se rumene kao rumena ruža. Janko pobledi kao krpa. Radi kao crv. Vrvi svet kao mravi itd.

Spregeatev.

Ne mogu skinuti kape.	Ja sam se s t a o smejati.
Ne možeš.	Ti si se.
Ne može itd.	On se je itd.

Dragutina su prozvali Vrapcem.

Kralj Aleksander je (prozvao) objavio ujedinjenje SHS.

Dne 17. decembra proslavljamo rođenje kralja Aleksandra.

Obitelj. — Porodica.

Po Janskijeve slike.

Govorna in napisovalna vaja.

To je slika. Pokazuje sobu. U sobi je skupljena obitelj. Sedi kod stola. Otac čita novine. Majka plete čarapu. Deda puši na luli. Baba pripoveda bajku. Dete spava. Deca (prisluškivaju) slušaju.

Majka sedi na stolici. Otac i deda sede na minderu. Baba sedi u naslonjaču. Dete leži u (zipki) kolevcu. Dečak sloni u stola. Dečica sedi na podnožniku.

Otac i majka su roditelji. Dečarac je sin, brat, unuk. Devojčica je kći, sestra, unuka. Dečarci su sinovi, braća, unuci. Devojčice su kćeri, sestre, unuke.

Brat grli seku. Ded i baba su stari. Imaju kose sede. Dete je maleno. Dečarac i devojka su pažljivi. Majka je dobra. Otac je strpljiv.

Sto je pokriven belim stoljakom. Na stolu stoje kablići: tanjur pun peciva; finđan sa podčašnjakom, 2 kupici i kotarica. Na stolu su knjige dve, jedna debela i jedna tanka i tabla. Više stola visi kandilo. Ono rasvetli sobu.

Tu je zadnji duvar. Na ovom duvaru su ikone i sahat. Tu je levi duvar. Na ovom duvaru je prozor. Kod prozora visi krletka (kobača). U krletki je karnarica. Više prozora je zavesa. Kod prozora je još lonac sa cvetom. Pored prozora je sanduk. Na sanduku stoji staklen kablčić sa zlatnim ribicama. Više sanduka je ogledalo sa zlatnim okvirom. Patos je od dasaka. Tu leže igračke, konjič na kolima, lutka, izzuvnik. Pas i mačka se grejeju oko peći. Mačica liže mleko. Tavan je teman. Zima je.

Čitanje.

41. U zimi.

Jezikovne posebnosti.

Dete Isus.

Čitanje.

47. U zadrugi.

Jezikovne posebnosti.

Stopnjevanje pridevnikov.

mladi, stariji.

Čitanje.

46. Kućni starešina.

Jezikovne posebnosti.

Stopnjevanje pridevnikov.

najpametnijem, najmladi, najstariji.

Čitanje.

48. Majka Svetog Petra.

Jezikovne posebnosti.

Prislov: natrag.

Sklanjatev.

svetog, glavnog, žednog, golog,

5. skl. moja Majko!

sine, Petre!

Čitanje.

56. Burence.

Stopnjevanje pridevnikov.

najmanje, najlepšega, najstariji.

Sklanjatev.

1. ruka

2. srce

u ruci

srdašca

3. dečice, moja!

Predpouka pro: pročita, prozore, proslavi.

Čitanje.

51. Cena materinskoga truda.

Sklanjatev.

njezine smrti; na ovu stranu.

Spregatev.

Aorist.

1. Strana na kojoj bejah ja,

Strana na kojoj bejasmo mi,

bejaše ti,

bejaste vi,

bejaše on, sin.

bejahu oni.

2. (Ja) htedoh pokazati čudo,

(Mi) htedosmo pokazati čudo,

(Ti) htede,

htedoste,

(On) htede,

htedoše.

Prihodnji čas v zavisniku.

Ako Bog htedne pokazati čudo, prevagnuće suza.

Deležniki: Plačúci ode caru. Poljubi materi ruke moleći je za oproštenje. Pirio veter noseć lišće velo. Jedan nosio ne skidajući bremena.

Predponka pro: prokune, prozove, proslavi, pročitá.

Čitanje.

13. Majčina ljubav.

Čitanje.

43. Na božićnoj slavi.

Ala smo se valjali!

Ala je toplo pored peći!

Ala je to divota!

} Vzkliki.

Deležniki.

Majka moja ide vezući. Plačúci ode caru. Poljubi materi ruke moleći je za oproštenje. Pirio vetar noseć lišće velo. Jedan je nosio ne skidajući bremena.

Sajam ili (pazar) vašar.

(Po Janskyjevi slici).

Govorna in napisovalna vaja.

a) Ova slika pokazuje sajam u gradu. Spređa je sajmište ili pazarište. Pozadi su gradske kuće i crkva sa visokim stupom. Na sajmištu su šatre i množina ljudi. U šatrama su prodavci. Ljudi kupuju. U prvoj šatri je prodavačica. Ima knjige i slikovice. U drugoj je prodavač. Nudi igračke. Tu su: kola sa konjima, slon, top, železnica, gusle, lutke, bubanj, truba. U trećoj šatri je opet prodavač. Nudi odela, kape, šešire, čarape, marame, cipele. Tu su još saonice, i božićna drveta. U oči Božića je.

b) Zima je. Krovovi i zemlja su pokriveni snegom. Svagde leži sneg. Mnogo je velika hladnoća. Ljudi su toplo obučeni. Tu je gospodin sa gospodom. Imaju bundu. Gospodin drži ruke u špagu. Nosi zamotuljčice. Gospoda drži ruke u kolčaku. Prati ih hrt.

c) Tu ide poslastičar. Nosi na dasci kolače i gibanicu. Ima belu kecelju, beo zubun i belu kapu. Tu je devojčica; smrzava se.

Čitanje.

54. Dedovi dari.

Jezikovne posebnosti.

Sklanjatev.

5. skl. Ti Zorice!

Ti Ivo!

Zorko, naša diko!

Hvala, dede!

Došlo doba!

Nastalo je novo doba.

Spregatev.

Prih. čas.

a) Iglicom ću šiti pregače,	Iglicom ćemo šiti pregače,
ćeš,	ćete,
će.	će.

b) Biće truda; biće muke; hvala biće trudu. Sloga biće poraz vragu.

Čitanje.

44. Seljak i njegov konj.

Kad? obnoć, danju, sinoć, noćas, jutros, lane, zimus, letos, jesenas,
proletos, večeras, onda, tek, odmah, namah, n a s k o r o.

Vzkliki: eto ti prodavaća!

Eto Zdenka k stolu!

Eto cestom gospodina načelnika.

Sklanjatev.

Taj je konj *u mene* već više od godine dana.

Primerjava.

Skupilo ljudi k a o na čudo. Vrví svet k a o da su mravi. Radio kao
crv. Obrazi ti rumeni k a o rumena ruža. Janko pobledi k a o krpa. Zdrav
si k a o kremen. Uzrastao k a o zelen bor.

Spregatev.

A o r i s t.

Što rekoh?

reče,

reče.

Što rekosmo?

rekoste,

rekoše.

Dvorište.

(Po Janskyjevi slici.)

Govorna in napisovalna vaja.

Oko dvorišta su pojate. Na levo je kuća, na desno je škola, staja. Ostrag su kolnica i gumno. U sredini dvorišta je bunar. Pored bunara stoji visoko drvo. U dvorištu je jama za dubre. Tamo stoji golubinja. U njima imaju golubovi gnezda. Kod bunara stoji devojka. Posipa peradi meću. Tu su petao i kokoši, guske i patke, 2 ćurana, koka sa pilićima. Golubovi prilete. Jedan sedi devojci na ramenu. On je krotak ili (domać) pitom.

Kuća je prostrana. Ima kat i krov od opeke i balkon. Na balkonu prosušivaju se pokrivači. Kod vrata je kućica za psa. Pseto sedi izvan. Ono je privezano na lancu. Ono (stražari) čuva dvorište. Pas je stražar ili čuvar. Ovu stranu kuće nazivamo zabat. Tu je drvvara. U drvvari je ogred. Kod drvare vidimo panj i sekiru.

Ova pojata ima slamni krov. Pod krovom je doksat. Kroz doksat bacamo seno. U kolnici su kola za dubre, kola s lotrama i različito oruđe. Na gumnu su mlataci. Imaju mlatila. Mlate žito. Pored vrata sloni rešeto.

U staji prebivaju domaće životinje: konj, magarac, vo, krava, kr-mak, tele, zare, janje. Pored stajnih duri su roglje i muzni stolac. Više staje imaju sluge svoj stan. Na dvorištu stoje malena kola (kolarci). Puna su sudovi za mleko.

Čitanje.

55. Slepí konj.

Sklanjatev.

U t r g o v c a toga bio je dobar konj.

Zvoni u z v o n o.

Taj je konj u m e n e.

Spregatev.

A o r i s t.

Napadoh na nj

napade

napade

Napadosmo na nj

Napadoste na nj

Napadoše na nj razbojnici.

Prihodnji čas.

Hraniću konja do smrti

hranićeš

h r a n i ć e

Hranićemo konja do smrti.

Hranićete.

Hraniće.

b) Neću ništa dočekati.

Nećeš itd.

Čitanje.

49. Ljudožder.

Vzkliki: Amo vas! Eto Zdenka! Evo, deco!

Ala je to divota!

Ala je toplo pored peći!

Ala smo se valjali!

Prislovi.

Kad? obnoč, danju, sinoć, n o ć a s, jutros, večeras itd.

Sklanjatev.

5. skl. Ženo! Luda deco!

Spregatev.

Aoristi:

Zglutaše, zakloniše, digoše, prislioniše, stadoše, stigoše, rekoše, sko-
čiše, zakriše, baciše, zamoliše, behu.

Prihodnji čas:

Zaklaću gospodičića.

Zaklaćeš.

Zaklaće.

Čitanje.

50. Konjik.

5. skl. Evo momče!

Konjice!

Kapetane!

Čitanje.

Zaklaćemo gospodičića.

Zaklaćete.

Zaklaće.

ovog hata,

nekadašnjeg učitelja,

našeg kralja itd.

29. Moj dom. 18. Imam janje maleno. 5. Pas. 8. Kažnjena sebičnost.
24. Kako se magarac ulagivao.

Zima.

(Po Janskyjevi slici).

Govorna in napisovalna vaja.

Slika pokazuje vodenicu sa velikim kolom. (Ostrag) Pozadi vodenice je, ribnjak. On se zamrzao. Sa kola i žleba vise ledene sveće. Zazimilo je već. Svagda leži sneg. Šuma je bez lišća. Došla iz šume žena. Nosí na leđima breme. Pobrala je suhe grane za ogrev. Žena je siromašna. Grejaće svoju izbu.

Vodeničarka posipa gladnim pticama meću. Dečarci se sklizaju na ribnjaku. Sankaju na brežuljku. Grudaju i grade snežna čoveka. Toplo su obučeni.

Čitanje.

41. U zimi. 42. Badnjak. 57. Siromah. 61. Nesrečnik.

Bašča.

(Po Janskyjevi slici).

Govorna in napisovalna vaja.

Bašča je blizu kuće. Okolo bašče je plot ili ograda. U bašči su grede ili lehe. Tu raste cveće: ruže, karanfil, liljan, mačeha. Tu rastu jagode: maline ili sunice, ribizla. Tu raste varivo: salata ili ločika, kupus, grah, buče ili tikve, krastavac, rotkva, češnjak i luk. U bašči stoji drvo. To je trešnja. Ona je puna. Trešnje su crvene i zrele. I. t. d.

(Konec.)

ALBIN SPREITZ:

Iz prakse za prakso.

(Nadaljevanje.)

Donese k umetniški vzgoji. (Za višjo stopnjo višje organiziranih osnovnih šol.) Učenci naj se smotreno uvajajo v estetsko in etično motrenje slikarskih, kiparskih in stavbenih umotvorov, kjer so in v kolikor so dane ugodne prilike! Konkreten primer: Na slikah umetniške kakovosti (najdemo jih prilično kjerkoli, če jih le hočemo iskati!) motrimo in najdemo skupno z učenci predvsem idejo ali misel, ki jo izraža umotvor ter skladnost in sorazmernost njegovih sestavnih delov. Ti dve činjenici v glavnem izločata v nas čustvo lepote, kakor veli zakon estetike. Nadalje »čitamo« na slikah po razdelbi luči in senc dnevi, časih tudi letni čas; simfonija barv nam prikazuje ves čar dnevne svetlobe, enostavnost izražalnih sredstev nam vzbuja občudovanje ter je tudi — etične vrednosti, zakaj vse, kar je veliko, je enostavno! Pri motrenju kiparskih in stavbnih umotvorov postopamo slično, seveda modificirano. Motrenje umotvorov po opisanem načinu postopanja pa bo mladini tudi mogočno pospešilo uživanje harmonične lepote prirode. Psihološko dejstvo je, da nimajo otroci zmožnosti, da bi dojmili in motrili množino stvari (v splošni rabi izraza) v harmonični lepoti. Zaradi tega tudi nimajo čustva za lepe pokrajine kot harmonični kompleks slikarsko se menjajočih in dopolnjujočih delov. Če vedemo otroke na kraje, odkoder se nam odpira čudovita panorama, tedaj romajo njih oči namesto na celoto, kakor spremljevalci žele, do gotovih objektov časih najneznatnejše estetske vrednosti. Torej je mnenje vzgojevalcev popolnoma napačno, če vedejo otroke — učence z namenom v takšne kraje, kjer bi uživali umerjeno in ubrano harmonično lepoto.

R A Z G L E D.

A. SLOVESTVO.

**Luka Lavtar, Računica za osnovne šole.
II. del. Srednja stopnja. Predelal Ljudevit
Černež.**

Ko je pred 13 leti bila uvedena v slovenske osnovne šole na bivšem Sp. Stajerskem Lavtarjeva II. Računica za srednjo stopnjo, smo z veseljem pozdravili novo knjigo zlasti učitelji na tistih šolah, na katerih se je računstvo že v elementarnih razredih poučevalo po Lavtarjevi metodi, zakaj bila nam je sedaj dana prilika in možnost, nadaljevati po metodi, za katero nas je veliki mojster navduševal na učiteljsku. Ko smo novo računico prelistali, smo spoznali na prvi pogled, da je Lavtar uveljavil v svoji knjigi do skrajnosti vsa tista načela, ki merijo na to, da učenci v računskem pouku najprej z razumom shvatajo, kar pozneje izvršujejo mehaniški, da toraj misleč računajo in računajoč mislijo. Posebne vrline, po katerih se Lavtarjeva II. računica na svojo korist razlikuje od drugih računic, so zlasti tri in sicer: 1. Strogo logičsko stopnjevanje raznih slučajev, ki nastopajo pri vsaki operaciji. Vsaka nova stopnja se naslanja na poprejšnjo, tako da se iz nje takorekoč poda sama ob sebi. S tem se prav posebno pospešuje samostojnost učenčeva v mišljenju. Učenec najde sam pravo pot, ako mu učitelj samo tuhtam kaj malega namigne. 2. Uvrščanje pripravljanih vaj v prejšnjo učno snov, ki potem olajšujejo shvatbo in prisvajanje računskih pravil, nastopajočih čisto mnogo pozneje (priprava iz dalje!) kar je utemeljeno s tem, da ni treba podajati učenecem hkrati preveč novih predstav, kadar se razvija kako novo pravilo. Tako pripravlja Lavtar n. pr. pismeno množenje že pri pismenem seštevanju na več primerih seštevanja enakih seštevancev in slično se pripravlja računanje z navadnimi ulomki dolgo preden se kaj pove o ulomkih, vse po načelih: Zoriti je treba! V računstvu ne smemo težko kopičiti! 3. Me-

todično urejene uporabne naloge, ki so posnete iz duševnega obzorja učencev in se ozirajo kolikor toliko tudi na njih življenjske razmere. Dalje se mora odobravati, da se v vsaki večji skupini nalog ne nahajajo samo take, ki se izvršujejo po tistem pravilu, ki so se ga učenci baš naučili, ampak med takšne naloge so uvrščene tudi take, ki se računajo po drugih že znanih pravilih. To daje učitelju priliko za ponavljanje in obvaruje učence pred brezmiselnim mehanizmom. Sicer namreč radi učenci pri vsaki skupini nalog sklepajo tako, kakor pri prvem računu dotične skupine, češ, da mora iti vse po enem kopitu.

Navzlic navedenim vrlinam Lavtarjeve računice, ki jih je priznal tudi Schreiner v svoji oceni imenovane knjige, pa se je v teku časa v praksi pokazalo, da ima ta računica razne hibe, ki njeno vrednost in uporabnost zlasti za nižje organizirane šole, oziroma v razredih z več oddelki zmanjšujejo. Zato je nastala potreba, da se ta računica temeljito predela. Priznati moramo, da se je to delo Lj. Černežu v splošnem in v podrobnostih prav dobro posrečilo. V predelani računici so na eni strani ostale glavne Lavtarjeve ideje, na drugi strani pa je Černež izločil iz knjige vse nepotrebne snovi, oziroma izpopolnil knjigo s takimi snovmi, ki smo jih do sedaj v tej računici težko pogrešali.

Oglejmo si sedaj staro in predelano knjigo nekoliko natančneje!

1. Prva glavna hiba stare Lavtarjeve računice je ta, da je računska snov v knjigi preveč metodizirana in vsled tega preveč razmetana, tako ne nudi pravega pregleda. V knjigi je mnogo takih snovi, ki spadajo v metodično navodilo za učitelja, ne pa v računico, namenjeno učenecem. Predelana računica vsebuje sedaj samo potrebne snovi s primernimi napisi in je po izločitvi nalog, ki ne odgovarjajo napisom, zelo pridobila na svoji preglednosti.

2. Drugi in sicer največji nedostatek v stari Lavtarjevi II. računici je premajhno

število vaj, ki so po uvedbi učencev v razumevanje in pojmovanje kakega novega računskega načina neobhodno potrebne. Je to stara in vedno zopet nova izkušnja nadzorovalnih šolskih organov, da uspehi, ki se dosežajo vobče v računstvu, čestokrat niso zadovoljivi ali da vsaj niso v pravem razmerju s časom, ki se za ta pouk uporablja, samo radi tega, ker se sicer v zadostni meri ponazoruje in pravilno abstrahira, ali pre malo še vadi. Vaje pa so baš pri računskem pouku največjega pomena, da se nova snov po temeljiti razpravi takoj »zasidra« v spominu učencev, kakor pravi Černež v svojem pojasnilu k predelani računici. Sploh ne sme razvijanje kakega novega postopanja preveč prikrasiti časa za vaje in uporabo. Predelana računica vsebuje sedaj v izobilju vaj za ustno in pismeno računanje, s katerimi boče mogoče novo snov že sproti utriati.

Prípomnili pa bi, da za ustno računanje na pamet vaje v računicah niso namenjene. V ta namen naj učitelj prosto zastavlja naloge. Potrebne pa so take vaje za posredni pouk in za domače naloge in prepričani smo, da bodo vaje, kakor jih je sestavil Černež, temu namenu prav dobro služile. Dosedaj so si nekateri učitelji pomagali na ta način, da so poleg Lavtarjeve računice uporabljali še kako drugo računico ter iz nje zajemali vaje za ustno in pismeno računanje. Sedaj tega ne bo več treba. — Opozorjamo pa na tem mestu še na to, da bi morale računice na vseh stopnjah poleg snovi za vežbanje po dosedanjem načinu dajati tudi otrokom primerno izpodbudo, da samostojno tvarjajo naloge, kakor jih pri našajo računice, in sicer tako z imenovanimi kakor tudi z golimi števili. S takimi izpodbudami oziroma pozivi, n. pr. prčete vaje na primeren način nadaljevati, se prihrani v računicah mnogo prostora, ki se lahko uporabi za druge potrebne, zlasti za uporabne naloge. Lavtar takih izpodbud ni dajal, dočim jih daje Černež pri mnogih vajah, kar se nam zdi iz navedenih razlogov zelo primerno.

3. Še en vzrok je, da so učni uspehi v računstvu tuintam nedostatni in t. j., ker se ne ponavlja v zadostni meri in po

gotovem načrtu. Več kakor v vseh drugih predmetih je treba ponavljati v računstvu, ker temeljijo vse nadaljnje številne vrste in operacije na prejšnjih. V dosego računske spretnosti je treba začetkom vsake računske ure redno vaje za ponavljanje (5—10 minut), tako da se v teku časa ponovi vsa snov vseh prejšnjih razredov. Pri teh »vsakdanjih vajah«, pa tudi drugače pri računskem pouku naj se otroci navajajo, da sami zastavljajo naloge. Le na ta način se dosežejo v računstvu eksaktni učni uspehi.

Tudi Lavtar se je tega zavedal, vrnil pa je ponavljalne naloge pod druge napise ali pa ponavlja kako razvojno postopanje na takozvanih razvijalnih obrazcih, ki so neka posebnost njegove računice in psihološko gotovo nekaj dobro premišljenega. Ko se namreč predelajo vse stopnje, iz katerih se razvija kako pravilo, sestavi pisatelj vse stopnje v skupen obrazec, ki učencem še enkrat predučuje pot, ki smo jo hodili, dokler nismo prišli do zaželenega smotra. To je druženje predstav, iz katerega izhaja končno pravilo, ki naj pade po Lavtarju kakor zrelo jabolko samo učencem v naročje. Po naših izkušnjah navadno pač zadostuje, da razvijamo tak obrazec, ko uvajamo učence v razumevanje kake nove operacije, toraj na stopnji podavanja. Tega mnenja, mislimo, je tudi Černež, kar sklepamo iz tega, da je na prvi stopnji te obrazce pustil, dočim jih je na stopnji združenja oziroma ponavljanja črtal. To je pravilno, ker ta stopnja ne spada v računico. Sploh ne smatramo za primerno, stlačiti obravnavo vsake metodične enote v računstvu v shemo formalnih stopenj. Ako ni potrebno, izločiti nekaj splošno veljavnega, kakega zakona ali pojma, zadostujejo navadno te-le stopnje: 1. uvedba učencev v razumevanje novega računskega načina; 2. vaja; 3. uporaba. S tem je metodno postopanje navadno izčrpano.

4. Že Lavtar je posvetil posebno skrb in pozornost v svoji knjigi uporabnim nalogam, Černež je število teh nalog znatno pomnožil. Njegove naloge bodo vzbujale zanimanje učencev, ker so zajete iz praktičnega življenja. Število uporabnih na-

log v predelani računici zdi se nam pa skoraj preveliko. To namreč utegne zavesti nekatere učitelje v zmotu, da se naj računajo le tiste uporabne naloge, ki so v računici. Bolje je, ako se v stvarnem računanju oziramo na resnične razmere v življenju in da pri tem prav posebno upoštevamo krajevne razmere, da zbiramo domorodne naloge. Uporabne naloge morajo ne samo približno, temveč v vseh podrobnostih odgovarjati dejanskim razmeram, zlasti glede tržnih cen. Zato je otroke venomer izpodbujati, da sami opazujejo domače gospodarsko življenje, da se zanimajo za cene in da na podlagi svojih tozadevnih poizvedb in številčnega materiala sami formulirajo in rešujejo računske naloge. To je brez dvoma imel tudi Lavtar pred očmi in se je radi tega čestokrat omejil na manjše število uporabnih nalog samo radi tega, da bi dal tudi otrokom priliko, tvarjati slične naloge, ki so za šolski kraj, oziroma okoliš posebnega pomena. Le škoda, da takih pozivov ni v računici izrecno navedel!

Prav primerne se nam zde mešane uporabne naloge, ki jih nudi Černej otrokom v svoji zbirki. S takimi nalogami se doseže, da učenci ne računajo samo mehanično, temveč da res uporabljajo svoje računsko znanje, zlasti če gre za naloge, pri katerih računska operacija ni naznačena z nobeno besedo. Tudi računica naj nudi otrokom tuhtam kako težkočo, da se otroci uče, težkoče zmagovati. Tudi je to potrebno radi nadarjenih otrok, ki naj se uče tretji tudi trše orehe.

5. Glede pismenega odštevanja v številnem obsegu do 1000 nam posebno ugaaja, da se obravnava ta operacija že v 3. šolskem letu ne samo v smislu odštevanja, ampak tudi v smislu dopolnjevanja oziroma prištevanja. Tudi Černivec obravnava oboje istočasno, oziroma takoj drugo za drugim.

6. Vprašanje, ali naj se začenja v računskem pouku z decimalnimi ali z navadnimi ulomki, je še vedno sporno. Nekateri metodiki zastopajo stališče, da so decimalni ulomki samo razširjena cela števila in sicer le nadaljevanje dekadicega

številnega sestava pod ednice. Kakor pri celih številih ima tudi tukaj enota deset enot nižje vrste. Pristaši tega naziranja ne priznavajo radi tega decimalnih »ulomkov«, temveč govore dosledno le o decimalnih »številih«. Ker smatrajo decimalna »števila« le kot nadaljevanje celih števil, zahtevajo tudi, da se obravnavajo takoj po celih številih, torej pred obravnavo navadnih ulomkov, češ, računanje z decimalnimi števili ni nič drugega kot računanje s celimi števili, je lažje nego računanje z navadnimi ulomki in tudi važnejše. Drugi kakor Hentschel, Kükmel, Lavtar i. dr. začenejo z navadnimi ulomki. Ti metodiki smatrajo decimalne ulomke kot nekako podvrsto navadnih ulomkov ter pravijo: Imamo ulomke z imenovalcem 2, 3, 4 10, 11, 12 100, ... 1000. Ta vrsta se lahko nadaljuje brez konca in kraja. Tudi decimalni ulomki spadajo po njih naziranju v to vrsto in sicer so to taki ulomki, ki imajo kot imenovalce 10, 100, 1000 itd., toraj dekadicična števila. Vsled tega so po svojem bistvu res ulomki in zato naj se obravnavajo v zvezi z navadnimi ulomki. Začeti je torej le s temi in nadaljevati z decimalnimi ulomki.

Naše stališče. a) Decimalni ulomki po svojem notranjem bistvu niso različni od navadnih ulomkov, zato naj slede navadnim ulomkom, obravnava le-teh je prva. — b) Za uvedbo v razumevanje decimalnih ulomkov se priporoča kot najboljši nazorilo meterski trak. — c) Takozvane »krajše« decimalne pisave brez utemeljitve, kakor jo priporoča Lavtar, tudi mi ne priznavamo, ker se pri takem postopanju popolnoma zanemari nazornost. — d) Način, kako Černej uvaja učence v shvatbo decimalnega sistema, upošteva v polni meri načelo nazornosti in je psihološki utemeljen, zato ga odobravamo.

7. Ako hočemo v računskem pouku doseči dobre uspehe, moramo predvsem skrbeti za dobro podlago. Predpogoj za dobro računanje pa je temeljito obvladnje številnih krogov do 1000. Da se za ustno računanje, ki je zelo važno, pridobi več časa, so se v sedaj veljavnih normalnih učnih načrtih za osnovne šole na biv-

šem Štajerskem prva tri šolska leta razbremenila tako glede ustnega kakor tudi glede pismenega računanja. Na ta način je sedaj mogoče, dobro izrabiti čas, ki je odmerjen za obravnavo temeljnih številnih krogov; in se vsled tega ves računski pouk vrši lažje in plodovitejše. Na to naj bi se oziralo pri uporabi nove računice tudi učiteljstvo ter naj bi pismeno množenje in deljenje v smislu veljavnega učnega načrta obravnavalo šele v četrtem šolskem letu.

8. Odobravati moramo, da je Černej izločil iz stare Lavtarjeve računice pismeno računanje z navadnimi ulomki. Po veljavnih učnih načrtih se omejuje računanje z navadnimi ulomki na vseh stopnjah, torej tudi na višji, samo na računanje na pamet.

9. Da sta se v predelano računico uvrstila cenik in vozni red, se mora pohvalno omeniti. Tudi pregledna razpredelnica za mere bode dobro služila.

10. Razpredelnice za tisočice je neobhodno potrebno učilo, ako hočemo doseči pri vseh učencih jasne predstave o številih, sigurno shvatanje mestne vrednosti pri spoznavanju, čitanju in napisovanju števil. Zato se bode njena uvrstitev v predelano računico brez dvoma prav posebno obnesla.

Prepričani smo, da bode Lavtarjeva II. računica v Černejevi predelani izdaji izborna ustrezala praktičnim potrebam, da bode obrabila v naših slovenskih osnovnih šolah obilo sadu, da si bode pridobila zaslužen priznanje ter dosegala trajne uspehe. Treba je le, da učitelji žive v duhu pisateljevem in da delajo v njegovem smislu.

Naposled še opozarjamo, da je II. del L. Lavtarjeve Računice v predelani izdaji odobren s odlokom pokrajinske uprave, oddelek za prosveto in vere v Ljubljani z dne 15. 3. 1921, štev. 3756, in da je ta knjiga obvezna za vse šole v onih okrajih, v katerih je bila s sklepom okrajnih učiteljskih konferenc propisno vpeljana v uporabo v osnovnih šolah. — M. L.

Pavel Flere: Pripovedne slovenske narodne pesmi. V Ljubljani 1924. Izdala in založila Učiteljska tiskarna. Str. 168. Cena

Din 28. — Čeprav nima noben drug slovenski narod tako znanstveno zbranih in urejenih narodnih pesmi kakor mi Slovenci v znamenitem Štrekljevem delu, je vendarle čudno, da se zadnja desetletja ni pojavil prav noben poljuden izbor iz Štreklja za širše ljudske plasti. Edino »Zvezna tiskarna« je izdala pred štirimi leti lepo Glaserjevo zbirko lirčnih narodnih pesmi, sicer se pa takega umestnega in potrebnega posla še ni lotil nihče, dočim imajo drugi, tudi majhni narodi celo vrsto izdaj svojega narodnega blaga. Najmanj, kar bi tudi mi morali imeti, bi naj bila poleg Štreklja vsaj še ena poljudna izdaja za širše odraslo občinstvo ter ena za šolsko mladino. Dočim prve najbrže še dolgo ne bomo dobili, se nam pa morda vendarle obeta druga, kajti zgoraj navedeno Fleretovo delo smatram vsekakor le kot prvi zvezek mladinske izdaje narodnih pesmi, katere mu naj bi čim prej sledili še ostali, ko bodo pa zaključene pesmi, bo pa tudi že prav skrajni čas, da se nadaljuje zbirka s podobno izdajo narodnih pripovedk, saj je naravnost sramota za nas, da razen par lokalnih zbirk, ki jih je izdala zadnja leta tudi Učiteljska tiskarna, še vedno nimamo večje in sistematične izdaje naših prelepih narodnih pripovedk, po katerih bi mladina gotovo kar planila. Gospod P. Flere in pa Učiteljska tiskarna imata tu prav hvaležno polje dela najmanj za deset let, kajti taka mladinska izdaja naših narodnih pesmi in pripovedk bi po moje morala obsegati vsaj kakih 10 do 12 zvezkov. Pridobila bi si tako oba lepih zaslug za našo mladinsko literaturo, mnogo lepših nego s prevodi K. Maya, na katerega g. P. Flere baje misli in kakor založniku, tako bi tudi prireditelju ne bila iskreno hvaležna le mladina, temveč tudi prav širok krog odraslega čitajočega občinstva, dočim o Mayu menda danes vendarle ni treba izgubljal več nobenih besed, ker je sodba o njem že davno zaključena. To se mi je zdelo potrebno povedati na naslov založništva in prireditelja, takoj ko sem dobil v roke zgorajšnjo zbirko in iz tega tudi že sama po sebi sledi sodba o tej knjigi. Pozdravljam jo prav iskreno, ker je bila ta zbir-

ka na našem mladinskem knjižnem trgu že danes potrebna, pač bi si pa dovolil nekaj opomb k podrobnostim. Razdelitev zbirke se mi zdi posrečena, dočim je izbor mnogo prereven. Zbirka — tudi mladinska — naših pripovednih narodnih pesmi bi lahko in morala biti vsaj za polovico obsežnejša, saj pogrešamo v njej celo vrsto prekrasnih biserov, ki bi jih uživala tudi mladina z veliko naslado. Zlasti prvi oddelek »Junaške pesmi« je odločno prepisoval, kajti z bore šestimi »junaškimi« pesmimi pač ne more biti nihče zadovoljen. Nepotreben se mi pa zdi odstavek »o slovenski narodni književnosti, posebno o pesništvu«, vsaj v tej obliki, kar je bistvenega, bi se dalo lepo in kratko povedati v primernem predgovoru, dočim je v tej obliki v resnici zgolj — nepotreben balast, ne glede na to, da izreka prireditelj časih nekoliko prenačljive trditve. Tako n. pr. naši zbiratelji niso začeli intenzivno nabirati narodnega blaga šele pod Vukovim vplivom, temveč pod istim, kakor Vuk sam in tudi nabiratelji pri drugih narodih, to je pod vplivom romantike. Potrebne, umestne in lepo ter skrbno prirejane so pa »posebne pripombe«, čeprav tudi tu časih razlaga kako besedo, ki je bo razumel pač bralec. Vrednost knjige je prav mnogo pridobila z ilustracijami, katere je bil vsakakor najbolj poklican izvršiti M. Gaspari, vendar bi vsakega veselilo, če se potrudil pri prihodnjih zvezkih še bolj. Zbirke menda ni treba vsem knjižnicam še posebej priporočati, kajti imeti bi jo morala prav vsaka osnovna šola, želimo le, da bi se ne nadaljevala v prevelikih presledkih.

Fran Erjavec.

Ramovš Franjo: Historična gramatika slovenskega jezika. (II. Konzonantizem). V Ljubljani 1924. Natisnila in založila »Učiteljska tiskarna«, 335 strani, velike 8°.

Od tujih znanstvenikov že davno zahtevana in od domačih znanstvenikov in rodoljubov željno pričakovana zgodovinska slovnica slovenskega jezika je pravkar pričela izhajati. Nje pisec, redni profesor na vseučilišču v Ljubljani, je v znanstvenem svetu znan in splošno priznan strokovnjak.

V tem prvem zvezku prinaša zgodovino slovenskih konzonantov v knjižni slovenščini in naših narečjih, kakor se nam kaže v pisanih in tiskanih spomenikih našega jezika od leta 1000 pa do danes. V knjigi je razloženih okroglo 2500 slovenskih besed, krajevnih in osebnih imen; alfabetično urejeni registri dajejo možnost, da vsakdo te razlage takoj najde. — Celotna slovnica je proračunana na sedem knjig; že ta prvi zvezek je dokaz, da bo delo, ne samo singularen pojav na polju slovenske znanosti, ampak tudi velikanskega pomena za slovensko jezikoslovje sploh. Cena prvega zvezka je v primeri z enakimi publikacijami v drugih jezikih nizka.

B. ČASOPISNI VPOGLED.

I. Pedagoško-znanstvene razprave

Anna Siemsen: Beruf und Erziehung. (N. E. 5/1924). Vzgoja ni samo posel gotovega stanu, temveč vplivanje celotne družbe na otroka, da si ga uvrsti kot delavca za splošen dobrobit. Otrok prihaja pri vzgoji v poštev kot član družbe, ne kot avtonomno bitje! Zato bi postalo načelo: Ravnaj se po otroku! nevarno, ako bi se ravnali dobesedno po njem; to bi pomenjalo ekstremen individualizem. Človeška družba žal ni podvržena samo vplivom ljudi, temveč tudi drugim, pred vsem gospodarskim vplivom. Današnja gospodarska doba je usmerjena zgolj na »profit«; izbira poklica ne sledi notranjemu nagibu, temveč se ravna po možnosti zaslužka. Radi boljšega uspevanja se mora posameznik »specijalizirati«; človeštvo se pri tem cepi na razne tipe delovnih sil, harmonični človek izgine. To postopanje pomenja v svojih zadnjih konsekvencah propad človeške kulture, četudi pri cvetočem gospodarstvu. Vzgojitelji moramo torej odklanjati gospodarsko diktaturo; nam ni merodajno gospodarstvo, temveč otrok kot nosilec prihodnosti. — G. Keutel: Die »Christusschule«: Adolf Grimme's. (N. E. 5/1924). Biti pobožen se pravi imeti čisto stremenje. Religioznost se ne izčrpa v refleksiji, v zgolj »varovanju«, temveč v dejanju, spočetem iz čistih namenov. Stvarnik noče, da spoznamo njegovo bistvo, temveč je v človeka vsadil neusahljivo težnjo, da išče

svojega stvarnika, in zavest, da je spojen z večnostjo, z nekim »zadnjim namenom«. V tem leže viri religioznosti. Pri harmoničnem človeku preveva religioznost vse njegovo življenje, mišljenje in hotenje. Grimme hoče prenoviti šolo na religiozni podlagi; ker »verska šola« ali »krščanska šola« ne vsebuje pravzaprav nič religioznega, nego temelji samo na sistemu dogem, naziva on to svojo šolo »Kristusovo šolo«; s tem dokumentira, da hoče šolo z živo vero, v smislu Krista. Človek, ki mu je dobro delo »sine qua non« njegovega življenja, je religiozen človek; zato hoče Grimme, da bodi glavna naloga šole ta, da navaja otroka stavljati svoje najboljše telesne in duševne sile v službo bližnjega. To bo zmožel le učitelj, ki je sam prožet tega duha. Tradicije same na sebi ne zaslužijo, da jih zavržemo, saj smo mi sami kos tradicije; a kjer tradicija ovira manifestacijo novih plemenskih sil človeka, se mora umakniti. Zadnja doba stoji v znamenju iskanja Boga; o tem pričajo neštete sekte in filozofije. Človeštvo si želi mirnega pola, kjer bi stalo neposredno z Bogom. Nobena obstoječih cerkvá ne zadovoljava. Grimme vidi ta mirujoči pol v Kristu. Ali je pa potrebno, da se vežemo v iskanju večnosti na časovne pojave, da se naslanjamo na osebnosti? In je li to sploh mogoče? Za Grimmeja je Krist najpopolnejši primer človeka, prepojenega z božanstvom. Razna legendarna, čudovita dejanja ne igrajo v Kristovem bistvu nobene vloge; nastala so pač v ljudstvu pod mogočnim moralnim vplivom, ki je izhajal iz človeka-boga. Toda Kristova ideja v teoretični popolnosti presega Krista samega; saj pravi on sam: »Nihče ni dober (namreč popolnoma), razen edinega Boga.« Vse življenje Kristovo kaže, da je stremel postati božja podoba, ne biti božja podoba. Jezus ni za človeštvo avtoriteta, ki se ji mora podvreči, temveč zgled; ni cilj, temveč most! Vemo pa, da se z njim ne moremo meriti; pač pa iz njega vedno lahko črpamo moč. Moralna sila, ki jo daje Krist kot zgled, se ne da formulirati ali fiksirati v konkretne postulate; ona je živa in lahko svoje oblike vedno spreminja! Mi hočemo

resnico, ki traja večno! Sicer si lahko stvorimo konkretne oblike, a nikdar jim ne bomo dali sankcije večnosti; zanamci bodo delovali v našem smislu le, če stró oblike, ki smo jih mi ustvarili, in ustvarijo nove, primernejše. V tem zadnjem vprašanju je Grimme morda premalo odločen; obliki, simbolu daje veliko važnost; menda je to koncesija tradicije. — Margarethe Streicher: Für und wider das Tanzen. (Qu. 5/1924). — Deklice imajo v splošnem veselje do plesa in tudi prirojeno spretnost. To nagnjenje samo na sebi ni ne slabo ne dobro; ni torej povoda, da se naj zatira, pač pa ga je treba kultivirati. Precej v navadi je že plesanje pri raznih šolskih prireditvah; velika pa je razlika, če deca poje in pleše, kadar ima ravno razpoloženje za to, in pa, če dela to »na komando«, po dolgotrajnem drilu. Z javnimi nastopi se navaja deklica h gizdavosti; hoče pač ugajati; saj bi pa bili navzoči starši tudi nevoljni na njo, če bi ne bila najlepša in najgibčnejša. Težnja do dopadanja uničuje v deklici težnjo po resnicoljubnosti, navaja pa k hinavstvu in zavisti. Ples na cđru bomo torej kot kvaren opustili. Mnogo se greši tudi s tem, da navajajo deklice k takim plesom, za katere še nimajo smisla; telesne kretnje morajo izražati notranje življenje, drugače nimajo smisla. Dražest se sploh ne da doseči s telesnimi vajami; ona je nekaj duševnega, ki se pa le potom telesa izraža. — Diferenciacija osnovne šole. V 7. šte. Päd. B. se zavzema Julius Wagner za ločitev učencev po nadarjenosti že na osnovni stopnji. Utemeljuje to zahtevo z dejstvom, da je razlika v nadarjenosti že na tej stopnji izredno velika in kakor šola upošteva to na višjih stopnjah, naj upošteva tudi tu. Smatra, da je višek napredka pri pouku možen le pri homogeni masi. Učenci bi se torej naj grupirali v razrede po stopnji nadarjenosti, ne toliko po starosti. — Iz te zahteve se zrcali pristen intelektualist, ki vidi edino nalogo šole v kultiviranju razuma. Toda to stališče je danes definitivno premagano; brezobziren egoizem, ki je ravno produkt prejšnje intelektualistične dobe in ki dela sodobno javno življenje

skoro neznosno, je jasen, odločen protest proti temu. Šola mora delovati za socialno harmonijo. V javnem življenju stoje ljudje najrazličnejših »nadarjenostnih stopenj« drug poleg drugega in vsak izvršuje svojo misijo. Poedinec ne sme smatrati lastne osebe kot center javnega življenja; imeti mora redno razumevanje za položaj sočloveka in pa voljo — a tudi moralno moč — pomagati mu. V tem smislu mora delovati šola! To pa se ne da izvršiti z dobrimi nauki in lepimi »storjicami«, temveč le praktično; pustili bomo torej »bolj« nadarjene in »manj« nadarjene lepo skupaj. — K. Wehner: *Schule und öffentliche Meinung*. (N. B. 7/1924). Učiteljstvo premalo misli na to, da ima javno mnenje veliko moč; javno mnenje lahko naše delo pospešuje, lahko ga pa tudi ovira ali uničuje. Upoštevaj, da spremljajo starši tvoje delo z veliko pozornostjo! Danes je učiteljstvo nosilec šolskega razvoja; s tem pride seveda v dotiko s stremljenji raznih političnih strank. Razume se, da vsem strankam ne more ugoditi. Učiteljstvo se mora konsekvantno držati svoje naravne smeri: uveljavljati v šoli splošno veljavna vzgojna načela, neglede na cerkvene in ne-cerkvene stranke; s tem bo prišla šola v kolizijo le z onimi ekstremnimi ljudmi, ki jim ni za vzgojo, temveč le za interes lastne stranke. — Nova šola mora pogosto slišati očitke staršev: деца se premalo uči, je slabega obnašanja itd. Gotovo je v teh očitkih mnogo krivice, ker nič ni težjega kot presojati delo šole; vendar pa je v teh očitkih tudi mnogo resnice. Mnogi učitelji namreč razumejo samostojnost in samostalnost učenca tako, da mu pustijo popolno prostost; naravno, da trpi pod tem oblika, bodisi v obnašanju, bodisi v učenčevih izdelkih; to napravi vtis malomarnosti. Toda načelo ne sme biti: vsebina namesto oblike, temveč: vsebina poleg oblike! Najuspešnejše sredstvo, da dobe starši zaupanje v učiteljevo delo, je, da prisostvujejo pouku. — K. C. Rothe: *Stottern und Deklamation*. (Qu. 4/1924). Dejstvo, da jecljajoči otrok lahko dobro deklamira, dokazuje, da jecljanje ne izvira toliko iz govora, kolikor iz motnje notranjega

jezika. Jecljač trpi na »govornem strahu«; ako se je deklamacijo dobro naučil, ta strah več ali manj izgine. Kako naj postopa učitelj z jecljajočim otrokom? Pred vsem naj pomisli: Vsak jecljač je hvaležen, ako njegove hibe ne opaziš. Otrok pri jecljanju trpi na motnji dihanja; ni pa na mestu, da pozove učitelj otroka v takih slučajih, naj globoko vdahne, ker je motnja dihanja sekundarni pojav. Istotako je neumestno, navajati otroka pri jecljanju na pomožne, izprostilne gibe. Učitelj si mora priboriti popolno zaupanje jecljajočega otroka; to še sicer ni lečenje, a je glavni predpogoj. Ne presenečaj takega otroka z vprašanji! Jecljanje lahko postane usodno za človeka, ker mu s časom obteži celo csebnost; zato treba to hibo izlečiti čim prej. Učitelj v splošnem opuščaj lečenje, posebno v težjih slučajih, skrbi pa, da se preda tak otrok izvedencu. — Carla Raspe: *Untersuchungen über Schultäume*. (Päd. Ps. 5, 6/1924). Psihološki institut univerze Rostock je uredil obširno raziskavanje otroških sanj; poznavanje teh je važno, ker se v njih zrcali otrokovo življenje; in sicer delujejo v sanjah vedno najjačji doživljaji, prijetni in neprijetni. 533 otrok obojega spola, iz dveh osnovnih in dveh srednjih šol, je napisalo vsak po ene sanje. Pri tej priložnosti se je pokazalo, da sanjajo otroci o šoli nenavadno mnogo in sicer — večinoma hude sanje! Iz teh sanj je bilo sklepati, da doživlja деца v šoli mnogo strahu, celo groze. Pokazalo se je, da se pojavljajo take sanje lahko tudi še mnogo let po dotičnih dogodkih. — W. Peters: *Ergebnisse und Probleme der Psychologie des Lernens*. (Päd. Ps. 8/1924). Učenje so psihološki že mnogo raziskovali, a žal z malimi izjemami čisto enostransko: kot učenje na pamet, in še to večinoma kot mehanično, ne da bi imel učenec najmanjši interes na tem učenju (n. pr. skupine brezpomembnih besed). Stremeli so za tem, da najdejo pravila za čim najbolj ekonomično učenje; vprašanje pa je, ali ima to prizadevanje sploh smisel! Ali res gre dotična energija, ki bi se morda preko potrebe porabila pri učenju, v izgubo? Bržčas ne! Sploh pa

zakoni, ki bi veljali za mehanično učenje, ne morejo veljati tudi za pravo učenje (iz notranjih nagibov); Neumann je torej hodil po slepi stezi. O pravem učenju bo bržčas težko najti splošno veljavna ekonomska pravila, ker se vrši to čisto individualno; vsak prodira v učno snov na svoj način, odvisno od njegove narave, a tudi od momentane duševne konstelacije. — M. Christ: *Kind und Tier*. (N. B. 6/1924.) Otroku žival ni živo, čuteče bitje, temveč le kot nekaj simbol, simbol gotove človeške lastnosti; tako nastopa žival skoro izključno tudi v basnih. Dejstvo je, da vplivajo na otroka zgodbe o živalih močnejše kot zgodbe o malih dečkih ali deklicah. Otrok izpuli hrošču nogo z istim mirom kakor svoji lutki; to pa ni noben znak o prirojeni neusmiljenosti ali grozovitosti. Sočutje se zbudi šele z razvitim intelektom, ko otrok dozna, da ima tudi žival živec in občuti bolečine kakor človek.

II. Iz šolskega dela.

A. Legrün: *Die Schriftundeutlichkeit*. (Qu. 4/1924.) Pisavi učencev v splošnem ne moremo očitati nejasnosti; ta se pojavi navadno šele v poznejši dobi. Skrbeti moramo torej, da si ohrani učenec razločno pisavo tudi preko šolske dobe. Odkriti treba najprej pogoje, ki slabo vplivajo na pisavo. Ti leže: a) v pisavi sami, b) v pisanju, c) v pisalnem pouku. Pisava: mnogo črk je preveč kompliciranih; so črke, ki imajo premalo značilnosti in jih zato lahko zamenjamo z drugimi; mnoge črke imajo slabo možnost vezanja, posebno na desno. Pisanje: vršiti se mora tekoče in s čim manjšim fizičnim naporom. Pisec: navadno si prikroji črke več ali manj po svoje; mnogim sploh manjka čut za jasnost pisave. Pisalni pouk: greši, ker mehanizira učni postopek; ker povdarja lepoto pisave na račun jasnosti; ker učenca brezpogojno sili k predpisanemu vzorcu, brez ozira na njegov značaj; ker ignorira fiziološka dejstva. — Iz navedenega se podajajo smernice za pozitivno delo v prid gornjemu predmetu: Pisalni znaki bi se morali skrbno preštudirati in pomanjkljivosti odpraviti; mnogo koristnih mišljajev

v ta namen se dobi pri pregledovanju raznih »izpisanih« pisav. Pišava ne sme biti prikrojena specielno za ostrnato pero, temveč mora omogočati najrazličnejši pisalni material. V šolo treba uvesti individualno pisavo namesto dosedanje tipične; seveda ne sme iti ta individualizacija preko mej smotrenosti. Glavna zahteva mora biti jasnost, ne lepota. Tudi pri pisalnem pouku treba uvesti delovni princip in izvajati posamezne črke iz »kamene« pisave, ker je tudi zgodovinski razvoj šel to pot; tako bodo imeli učenci za oblike posameznih črk mnogo jasnejši smisel kot pa pri sedanjem avtoritativnem podajanju. Učenca treba večkrat opozoriti na konkretnih primerih na zle posledice, ki izvirajo iz nejasne pisave. Učenci se naj vadijo čitati tudi tuje, osobito »izpisane« pisave. S tem, da damo vaditi posamezne črke kar na celih straneh, ubijamo pozornost in zanimanje; v praksi črke ne nastopajo posamezno in je vezanje posebno važna stvar. — F. Müller: *Geldnot und Schulfortschritt*. (N. B. 6/1924.) Čudno: denarna stiska da je v korist napredka šole? Da, v mnogih ozirih! Največ gotovo v tem, da prisili šole, da izgotavljajo čim največ reči učenci sami! Tako n. pr.: zvezke, ovitke za pisma, najrazličnejša učila; popravljajo obleko, oskrbujejo mnoga popravila na šolskem poslopju in inventarju. Ker primanjkuje knjig, atlantov, risal i. dr., nastajajo v razredih delovne skupine, kjer pomagajo učenci drug drugemu; s tem se razvija čut skupnosti, ljubezen do bližnjega. Naravnost idealno pa je tam, kjer čitank sploh ne morejo dobiti; pouk se naslanja tam neposredno na življenje, za čtivo pa služi šolska knjižnica; edino na ta način dobi učenje raznih pesmi in rekov na pamet svoj smisel (otroku ni dostopno vsak hip v knjigi), istotako tudi prepisovanje (n. pr. kaj lepega ali važnega iz kake knjige v zvezek); v to bo dobro služil razmnoževalni aparat. Skratka: denarna stiska dela pot vzgojni delovni šoli! — Margarethe Christ: *Die psychische Struktur des Elementaristen*. (N. B. 8/1924.) Elementarist stoji na pragu dveh svetov: onega, iz kolega

prihaja: brezskrbna igra, in onega, v katerega vstopa: šola. Drugi svet odriva prvega; učitelj, pazi, da se to ne zgodi brutalno! Geslo »Ravnaj se popolnoma po otroku« bi bilo pretirano; učitelj imej vedno pred očmi vzgojni ideal: značajno osebnost; le v tem okviru puščaj otroku vso njegovo prostost! Elementarni učitelj ne pozablja, da je pojmovno, abstraktno mišljenje elementaristu nemogoče; tesno je navezan na realni svet, živi le v občutkih; otrok ni miniatura odraslega, temveč bitje zase, s svojim posebnim načinom mišljenja in čustvovanja. Otroku imej dovolj prilike za gibanje; ako se mu v tem dovolj ustreza, bo v svojem »divjanju« umerjen. Zatrta gibalni impulzi izbruhnejo gotovo pozneje na dan, navadno v škodljivi obliki. V elementarnem razredu deluje ženska laže nego moški; ona je mnogo bliže otrokovemu mišljenju; v obeh je življenje prepojeno z elementarno človečnostjo. — G. Haedicke: Weg mit den Schulzeugnissen! (N. E. 5/1924.) Pred 100 leti so poznale spričevala samo višje šole; pozneje so jih osnovne šole začele slepo posnemati, kakor so jih posnemale tudi v drugih ozirih, n. pr. v didaktičnih. Sprva je opravljalo državne službe plemstvo in duhovščina; ko se je državni ustroj kompliciral, so morali pritegniti tudi »plebejstvo«, ki si je pa moralo to visoko koncesijo odkupiti s svedočbami o usposobljenosti; od tod spričevala na višjih šolah. Nazadnje se je raztegnila uredba o svedočbah na vse državne nastavitelje, tudi sluge v pisarnah; spričevala so prišla tako tudi v osnovne šole. Oglejmo si absurdnost klasifikacije v spričevalih! Mrtvi, topi, boječji otroci dobe obnašanje prvi red, ker ne motijo g. učitelja v njegovem pedagoškem ravnotežju; vedri, živahni, duševno in telesno razboriti pa odrežejo v obnašanju slabo. Otrokovo znanje se secira celo v »predmete« in se ti »predmeti« taksirajo z raznimi številkami; tu se sumira, divdira, vse na podlagi posameznih odgovorov, torej spominske zmožnosti in zgovornosti; umetniki, tuhtarji, iznajditelji seveda pod takimi okoliščinami niso deležni priznanja. Mnogi smatrajo spričevala potreb-

na pač za to, da imajo starši obvestilo o delu otroka; toda to se da doseči mnogo bolje drugim potom: z ustnim razgovorom, z udeležbo staršev pri pouku in šolskih prireditvah. Tudi za delodajalce spričevalo nima vrednosti; znano je, da se faktična uporabnost pogosto ne krije s kvaliteto spričevala. Ker bi delodajalci, oz. višje šole gotovo težko pogrešale izkaze o učencih, ki jih sprejemajo, bi bila najprimernejša rešitev v »opisnih polah«; tu bi naj bili navedeni vsi važni podatki o telesnih in duševnih hribah ter prednostih, o morebitni specijalni nadarjenosti, o volji itd. Bog obvaruj, da bi izgledala taka opisnica kakor kakšna tiralica! — Opomba: omenjene opisnice so že v več krajih uvedene! — M. Panten: Die großberliner Lebensgemeinschaftsschulen. (N. E. 4/1924.) Od jeseni 1922 obstoja v Berlinu 10 združenih šol. Učiteljstvo deluje s polnim idealizmom. Nastale so tesne, pristrčne vezi med njim, deco in starši; vsi se čutijo svobodne, enake med enakim. Starši pomagajo učiteljstvu, kjer le morejo; pri knjigovodstvu in drugih obrih, v vrtu itd., posojajo tudi svoje orodje; matere se rade udeležujejo otroških iger. V šoli veje zdrav duh, brez strahu, brez batin. Mnogo goje telesne vaje, med drugim tudi plavanje. Šolske sobe so urejene familijarno: z mnogimi cveticami in primernimi slikami. V tem najlepšem teku pa pričenjajo posegati oblasti vmes; zahtevalo isti učni smoter kakor od drugih šol; predpisujejo število učnih ur; prepovedujejo, da bi prekoračila izobrazba okvir osnovnih šol; zahtevajo tudi konfesionalni pouk. Veliko težavo dela visoka razredna frekvenca, ki presega ono v drugih šolah; v eno poslopje so stlačili dve šoli. Šola je slabo dotirana; mnoge miče glazba, a ni inštrumentov; istotako so delavnice borno opremljene. — W. Lamszus: Vom Weg der hamburger Gemeinschaftsschule. (N. E. 5/1924.) Združna šola ni iznajdba kakšnih šomaštrov, temveč je spontana manifestacija družabnih sil v pedagoški provinci. Ker je bila ideja bratstva najjačja v proletarijatu, zato je vznikla ta šola v njegovi sredini.

Proletarska mladina, ki ji ni nudil pogojev za srečno življenje ne dom, ne stara šola, se je združevala že pred vojno v pevskih in plesnih kurzijah, v pesnikovanju in potoivanjih, a tudi v znanstvenem delu. V zadružne šole, ki so vznikle po vojni tako bujno, je prišla danes stagnacija. A vzrok ne leži v šolah samih, temveč v zunanjih okolščinah: birokratsko varušstvo, ekonomske neprilike in končno občepolitični položaj. Težko je dati enotno sliko o uspehu hamburških zadružnih šol, ker se je vsaka razvijala v svojem pravcu, odvisna od različnih okolščin. Učenci so vsi prostovoljno prijavljeni. V teh šolah ni nobenih obveznosti, ne glede učnih načrtov, ne glede urnika; delo se ravna po otrokovih nagnjenjih, ki jim učitelj pazno sledi; učitelj tu ni otrokom zapovednik, temveč prijatelj, pomočnik, njegovo vplivanje na otrokov moralni in intelektualni razvoj je čim najbolj neopaženo. Učitelj je neumoren iskatelj vedno novih življenjskih prilik za otroka. Robustnim, samolastnim jemlje priliko za povode, iskajočim je mentor, plašnim zaupnik in bodrilc. Pisanje, čitanje, računstvo pride na vrsto, ko se pojavi pri otroku želja po njem; to se vedno poda iz naravnega življenja. Za pisanje n. pr. se zainteresira otrok, ko bi rad nekomu pisal pismo. V vsem, v čemur treba spretnosti, se vadimo, a vedno v smiselni zvezah, tako da ima otrok vedno zanimanje. Način jezikovnega pouka: učenec napiše neprisiljen svoje doživljanje, spoznanja, tudi originalne pravljice, ter jih predloži svojim tovarišem v kritiko. Risalna ura n. pr.: skupno presojanje risb, načrtov, modelov in drugih izdelkov, ki jih predlože učenci. Čitanje? Če je kdo iztaknil knjigo, ki mu je posebno ugajala, jo čita svojim tovarišem. K raznim prireditvam, n. pr. recitacijam, sklopičnim predavanjem, gledališkim igram, vabijo skupine (tam ni razredov v običajnem smislu!) druga drugo, navadno tudi starše; v tem leži trajna spodbuda k vedno večjemu izpopolnjevanju. Pisec je bil s svojo skupino vse poletje na potoivanju; pouk pri tem seveda ni trpel niti najmanj, saj je bila šola povsod: na starih razvalinah, na mestnih zvonikih, na ladji,

ob plavžih, v gozdu; povsod ena sama velikanska živa knjiga. Tako smo spoznavali naravo, ljudi in življenje. Da damo specijalnim nagnjenjem priliko za razmah, obstojajo izven zadružnega življenja razni tečaji (algebra, tuji jeziki, stenografija, umetnost i. dr.). V običajnem šolskem znanju so naši učenci daleč za onimi iz stare šole; a kolika je vrednost tistega šolskega znanja? Mi pa nečemo žeti tam, kjer mati narava ni sejala! — Če bi nova šola imela tudi samo ta uspeh, da navaja otroka k samoopazovanju, bi že s tem narodno-gospodarski nalogi neizrečeno koristila; saj s tem omogoča pravo izbiro poklica. V naših šolah starši niso samo ljubi gostje, temveč tudi čislani sodelavci; v mnogih izmed njih je najti mnogo več vzgojnih zmožnosti kot v marsikaterem patentiranem vzgojitelju; služi nam pa tudi njihovo strokovno znanje. Dobrodošli so nam tudi tujci; njihova prikazen in njihovo pripovedovanje prinaša vedno poživljenje. Ne moremo rabiti nadzornikov, ki prihajajo kakor policisti rešerširat, treba nam pa prijateljev, ki zbujajo vedno nove sile, odkrivajo nove možnosti, odstranjajo ovire, notranje in zunanje. Najboljši inspektor je lastna vest. Nova šola je postala nekak mladinski dom; tudi šoli-odrastli radi zahajajo po možnosti, posebno ob večerih, v priljubljene prostore, v gostoljubno, radostno družbo. Žal oblasti ne kažejo razumevanja za naše šole; za razna popravila, tudi malenkostna, pošiljajo obrtnike v šolo, a mi bi radi delali sami; za denar, izdan za popravila, bi si lahko kupili dovolj orodja. Še tragičnejše je, da ne najdemo pravega razumevanja niti pri lastnih stanovskih tovariših; pionirjev nas je malo, prav malo. Prišli smo do spoznanja, da se vprašanje učiteljske izobrazbe ne bo vršilo z reformo učiteljšč, temveč s čim večjo možnostjo samoodločitve; koliko jih je izven našega poklica, ki so rojeni vzgojitelji! — Današnja družba boluje deloma na bolestenem egoizmu, deloma na neverjetni nesamostojnosti posameznika. Nesebičnih, samozvestnih državljanov **trebamo**, z razvitim čutom odgovornosti napram drugim; to dosežemo s tem, da pustimo že mladini

prevzeti pravice in dolžnosti v majhni družbi; z dolgovestnimi teorijami, s predavanjem državoiznanstvom tega ne bomo dosegli nikdar!

C. TO IN ONO.

† **Jakob Dimnik.** (1856.—1924.) 1. septembra t. l. je umrl mož, ki je vrsto let stal med voditelji slovenskega naprednega učiteljstva. Tudi naš list ima dolžnost, da se ga spominja ob njegovi smrti, saj se je kot učitelj in vzgojitelj mnogo udeleževal na slovstvenem torišču slovenskem in predvsem takemu spominu posvečamo te kratke vrstice, zakaj kot v organizatorju slovenskega naprednega učiteljstva so pisali in bodo še pisali drugje.

Predvsem omenjamo Jak. Dimnikovo delo kot mladinskega pisatelja. Kot tak je zbiral osobito razne anekdote, največ patriotičnega značaja ter jih objavljati; še poslednje tako njegovo delo je bilo o kralju Aleksandru I. (1924). Dve leti prej je izdal knjigo »Kralj Peter I. Osvoboditelj.«

S svojim peresom pa se je uveljavljal tudi v vrsti slovenskih pedagoških pisateljev. Ob njegovi smrti so pisali razni listi tudi o njegovem sodelovanju pri našem časopisu; to je točno le v toliko, da je z marsikaterim dobrim nasvetom z ozirom na »Popotnikov« razvoj stal ob strani uredniku M. J. Nerač, v list sam pa ni pisal, marveč priobčeval take svoje spise v učiteljskih listih, ki jim je bil urednik. »Učiteljski tovariš« je prinesel mnogo njegovih sestavkov, od katerih naj omenimo samo nekatere: O vzgoji sploh, 1884. — Učitelj naj ne bode samo učitelj, ampak tudi vzgojitelj, 1884. — Učitelj bodi spreten, 1884. — Vzrejanje ljudstvo, 1885. — Jezik, 1885. — Zdravstvo v šoli, 1885. — Učitelj in vzgoja, 1886. — Vzgojni pouk in učiteljev vzgled, 1888. — Domača vzgoja, 1889. — Čitanje, 1893. — Spisovni pouk, 1894. — Pouk v nemščini, 1913. — Preuredba nem. jez. pouka, 1913. — Ustanovitve mešč. šol. v Ljubljani, 1919 itd. itd. Iz prejšnjih let so najvažnejša njegova književna dela: Domača vzgoja, 1895. — Domoiznanstvo v ljudski šoli, 1894. — Praprotinikov mali šolski besednjak, 1898. — »Slavoj in Ljudmila«, v knjiž. za mladino. — Učiteljski večeri, 1895. —

Trajno zaslugo pa si je na slovenskem pedagoško-književnem torišču pridobil z ustanovitvijo »Domačega ognjišča«, ki mu je bil urednik od 1907—1913 (7 let). »Popotnik«, svoj čas »List za šolo in dom«, je vedno bolj odraščal temu svojemu namenu, Jak. Dimnik pa je živo čutil potrebo baš po takem listu, ki bi nam tudi danes zelo koristil. To ga je napotilo, da je pod tem naslovom ustanovil in razen poslednjega (VIII. v l. 1914) letnika sam

urejeval tak »list za starše in vzgojitelje slovenske mladine«. Ta list mu je prirasel na srce in ves čas mu je bil tudi med najmarljivejšimi sodelniki; vanj je pisal s podpisom in še češče brez podpisa daljše in krajše članke — Telesna vzgoja, 1911; Duševna vzgoja, 1912 itd. — zanj je smoteno in vztrajno iskal sodelnikov in kogar je našel, ga ni več izpustil iz rok. »Učiteljskemu tovarišu« je bil urednik od 1892 do 1902 (10 let).

Če bi ne bil v vsem svojem življenju ne storil ničesar drugega, kakor da je zbral in napisal ter razposlal po slovenski domovini svoje »Domače ognjišče«, bi dovolj napravil mož, ki mu je bilo pri vsem njegovem delu vodilo: zanimanje, volja in stremljenje po napredku. — P. Flerč.

Muzikalne šolske prireditve v pretečenem petletju v Mariboru.

Učinek glasbe ne leži samo v rednem pevskem pouku ter v zborovih vajah, temveč v javnih prireditvah, v koncertih. Pri petju silj vse na zunaj, v javnost, ker glasba mora neobhodno računati s poslušajočo publiko, ravnotako kakor zahteva ton, ki hoče doseči svoj naravni namen, poslušajoče uho in kakor zahteva svetloba videče oko.

(Weisweiler: Das Schulkonzert.)

Kar so razstave šolskih izdelkov za risanje in za rokotvorni pouk, to so šolske pevske prireditve za pevski pouk: neka slika negovanja in ustroja tega predmeta na šoli ter obenem uspešno sredstvo za ustvarjanje stika med šolo in domom. Poleg tega pomagajo še naobraževati muzikalni okus ter zbujati veselje do glasbe sploh. So pa tudi neka časovna slika, ki nam predločuje čustveno razpoloženje v dotični dobi in baš radi tega ne bo neumestno, podati kratek pregled takih prireditev v našem obmejnem mestu, kjer so osobito imele namen, služiti nacionalni vzgoji ter pokazati na zunaj novo in izpremenjeno fizionomijo vsega šolstva. Obsega pa naslednji kronološki pregled vse kategorije tukajšnjih šol, s sliko sistematičnega razvoja in z različno zasnovo teh prireditev.

Leto 1919. Pisec teh vrstic je že izza zadnjega vojnega leta vodil zasebno pevsko šolo za otroke. Prvi slovenski javni nastop je bil koncert te šole, dne 6. aprila v Narodnem domu.

Leto 1920. Tudi v tem letu je omenjena šola priredila svoj koncert (2. maja), ki je bil obenem zadnji, ker se je šola spojila z zavodom Glasbene Maticice. Tam se je razširila in šteje danes 6 tečajev, na katerih poučujejo 3 učne moči. Vsakoletni na-

stopi so združeni s skupnimi prireditvami Glasbene Maticе.

Državno moško učiteljsiše je priredilo svoj prvi ljudski koncert dne 16. marca v Götzovi dvorani. Nastopilo je okoli 120 pevcev in pevk. Vzored je obsegal mešane in ženske zборе s spremljavo vojaškega orkestra, kakor tudi samostojne orkestralne točke. Izmed prvih je omeniti Smetanov zbor vaščanov iz Prodane neveste, Schwabovo Zlato kangljico ter Jenkovega Vračara, izmed zadnjih Dvoakove Slovanske tance, Borodinove stepne skice ter Beranovo elegijo v spomin umrlega ravnatelja H. Schreinerja, katero je z ostalimi orkestralnimi točkami dirigiral prof. Beran. Pevske točke, kakor naslednje ljudske koncerte tega zavoda, ki so bili vsi v prid Dijaški kuhinji, je vodil pisec teh vrstic.

Drugi ljudski koncert istega zavoda z deloma izpremenjenim vzporedom prvega, je bil kot izletniški koncert v zdraviliški dvorani v Rogaški Slatini (27. junija).

Prva deška osnovna šola je priredila svoj prvi javni pevski nastop v gledališču, ob koncu šol. leta. Proizvajala se je Petzova spevoigra: Potovanje po domovini, s spremljavo otroškega godalnega orkestra. Vodja je bil g. Nerat.

Leto 1921. Tretji ljudski koncert drž. moškega učiteljsiše, dne 5. aprila v Götzovi dvorani, s sodelovanjem vojaškega orkestra. Nastopilo je okoli 140 pevcev in pevk. Vzored je obsegal m. dr. sledeče skladbe: Beran — Madrigal; Grečaniinov — Sever in jug; Zajc — Koncertni kolo ter Parma — Povodni mož. Kot solist je v Povodnem možu kakor tudi s posebnimi točkami nastopil operni tenorist g. Kovač iz Ljubljane.

Dekliška meščanska šola II. je priredila o božiču v gledališču v prid otroški bolnici božične slike s petjem. (Besedilo spisal Lj. Poljančeva, muzikalni del zložil O. Dev). Muzikalno vodstvo ga, ravn. Stupca.

Leto 1922. Četrty ljudski koncert drž. moškega učiteljsiše dne 1. aprila v Götzovi dvorani s sodelovanjem vojne muzike. Proizvajal se je o. H. Sattnerja oratorij Assumptio. — Nastopilo je okoli 180 pevcev in pevk.

Peti ljudski koncert istega zavoda je bil kot izletni koncert dne 27. maja v društvenem domu v Ptuj. Obsegal je točke iz raznih prejšnjih prireditev.

Ob priliki slavnosti kraljeve poroke, dne 8. junija, so v ljudskem vrtu nastopile vse osnovne in meščanske šole s celokupnimi in posameznimi zbori.

Vse mariborske osnovne in meščanske šole (11 šol) so priredile 19. junija v gledališču mladinski koncert s telovadnimi in rajalnimi nastopi, dramatskimi prizori m

z živimi slikami. — Nastopilo je menjavaje nad 2000 učencev v 2 in 3 glasnih zborih.

Petje so vodili učitelji in učiteljice petja dotičnih šol. Posebno pozornost je vzbudil rajalni nastop s spremljevanjem dijaškega orkestra in katerega je sestavila gđc. Baranova. Celokupno vodstvo je bilo v rokah ge. ravnateljice Stupčeve. Prireditve je bila v prid Otroški bolnici.

Deška osnovna šola I. ter deklška osnovna šola III. sta priredili ob koncu šolskega leta v gledališču skupni nastop. Proizvajali so se Petzovi: Letni časi, s spremljevanjem orkestra ter v zvezi z enodejanko in telovadnim nastopom. Pri spevoigri je nastopilo okoli 200 pevcev in pevk pod vodstvom g. Nerata.

Leto 1923. Cerkveno-muzikalne prireditve v cerkvi šolskih sester, dne 23. marca. Gojenke obeh četrtyh letnikov (60 pevcev) so prirejevale m. dr. Pergolesijev: Stabat mater s spremljevanjem godalnega orkestra in orgel ter tri speve Premrove Mater dolorosa. Muzikalno vodstvo je imel pisec teh vrstic.

Državno žensko učiteljsiše je priredilo 26. junija vidovdansko slovesnost v gledališču. Na vzporedu je bila spevoigra »Materin blagoslov« s spremljevanjem orkestra ter eno- in večglasni ženski zbori s spremljevanjem klavirja in capelle. Vodstvo g. prof. Sprachmann in gđc. prof. Ropasova. Prireditve se je ponovila naslednji dan.

Mladinski koncert vseh štirih meščanskih šol v Götzovi dvorani. Priredil ga je P. R. K. Zbore so vodili posamezni učitelji petja (gđc. Zacherlova, g. Šušteršič in s. Serafina). Na vzporedu so bili zbori, soli in orkestralne točke (šolskega orkestra deške meščanske šole). Nastopile so posamezne šole, pa tudi vse šole s celokupnimi zbori in s spremljavo orkestra (400 pevcev in pevk pod vodstvom g. Šušteršiča).

Leto 1924. Zgodovinsko društvo je priredilo Glasbeno-zgodovinsko besedo dne 4. aprila v slavnostni dvorani drž. moškega učiteljsiše. M. dr. so zapeli gojenci moške zборе izza prve dobe čitalniškega petja v Mariboru.

Koncert drž. ženskega učiteljsiše dne 3. maja v Götzovi dvorani. Vodstvo gđc. prof. Ropasova. Vzored je obsegal 16 ženskih zborov s spremljavo in brez spremljave klavirja, med temi Pavčičevo kantato »Žabe« ter Griegovo balado: »Pred samostanskimi vrati«, za 4 glasni ženski zbor, soprani in alt-solo ter orkester. S solo točkami je nastopila še operna pevka gđc. Zora Ropasova iz Ljubljane ter pianistinja gđc. Finžgarjeva.

Z istim vzporedom se je ponovil koncert v Ptuj (10. maja) in v Ljubljani (21. maja). Zbor broji okoli 70 pevcev.

Deška osnovna šola I. je proizvajala dne 25. junija v gledališču Abtovo spevoigro: Pepelko, v zvezi z živimi slikami in s spremeljavo orkestra. Nastopilo je okoli 80 dečkov pod vodstvom g. Nerata.

Dijaki gimnazije kakor tudi moškega učiteljskega prirejajo vsako leto samostojne akademije z mešanimi vzporedi in sicer prvi v gledališču, drugi v domači slavnostni dvorani.

H. Družović.

Vzgoja v Rusiji.

Revija »Die Neue Erziehung« ima neposredne zveze z Rusijo in skoro redno prinaša predagoška poročila od tam. Iz teh je posneti, da se življenje tam sicer konstantno konsolidira, da pa je tempo — radi neštetihih zaprek — izredno počasen. V št. 7/1923 replicira dopisnik, učitelj iz Rusije, na »podtikavanja« in »zavijanja« glede vzgojnih razmer v Rusiji. Glede prisilnega dela mladine: tozadevna odredba ni obsegala starosti do 18. leta, a tudi za ostale je bila ukinjena l. 1921. Politično udejstvovanje mladine: oblasti ne vsiljujejo mladinskim organizacijam političnih programov; »Mladinska zveza« je ustanovljena zgolj s ciljem: mladinska kultura in izobrazba; gospa Krupskaja (Lenin) celo v neki brošuri »mladinsko zvezo« najodločneje svarja pred posnemanjem komunistične strankarske organizacije, češ, naloga mladine je, da si oblikuje značaj in se usposablja za kulturo in gospodarsko obnovo Rusije. Brezstrankarska mladina je v vsem enakopravna s komunistično mladino, istotako mladina drugih strank. Soudeležba mladine pri »Čeki« (Čezvičački); res je sicer, da je bilo mnogo slučajev, kjer je mladina sodelovala pri tej organizaciji, a to je bilo le prva leta po revoluciji; sovjetske oblasti so bile takrat primorane jemati v službo vsakogar, ker so se morale težko boriti proti sabotaji s strani privržencev starega režima, osobito intelektualcev, toda od l. 1921 se v Čeko ni sprejel noben nedoleten več (pod 21. letom). Posurovelost mladine: prinesle so jo s sabo razmere, a oblasti so se resno borile proti njej; komisarijat za narodno zdravje je sklical v ta namen številne konference, komisije in kongrese. Boda mladine: za časa lakote so oblasti v prvi vrsti skrbale za deco; dopisnik pravi, da v časih najhujše krize (1919—1920) v Moskvi ni videl tako sestranih otrok kakor jih je videl v raznih mestih Nemčije, čeravno so bile tam razmere neskončno težje. Izprijenost otrok: res je, da se je med šolsko deco neverjetno razpaslo barantanje in goljufanje, mnogo je tudi slučajev seksualne izprijenosti; toda dopisnik je informiran, da v zapadni Evropi v tem oziru ni nič boljše; to so pač izrastki svetovnogospodarskega kaosa; boljševiške oblasti se resno

boré proti njim. Celokupno kritiziranje in sabotiranje sovjetskega režima je značilno za ruskega človeka; menda nikjer ni bilo toliko utopistov kakor v Rusiji; teoretski so venomer sanjali o »raju svobode in enakosti« in tudi o revoluciji; sanjali so, a niso storili nikoli ničesar konkretnega. In čudno: ko so boljševiki z odločno gesto zrušili prejšnji sistem, so jim stali ti utopisti kot sovražniki nasproti. Da tako ogromen državni potres mora začasno povzročiti težke, bolesterne odjeke v gospodarstvu in kulturi, pred pa zahteva ogromno omejitev osebnega komforta, to je bilo že vnaprej pričakovati; mnogim pa to ne gre v glavo. Rusija najbolj trpi na dveh zlih: na gospodarskem kaosu in na preobčutnem pomanjkanju zmožne, poštene inteligence.

V N. E. 8/1923 piše Otto Corbach o ruskih razmerah:

Ruskemu narodu je zgodovinski razvoj vsilil kulturne in državne oblike, ki so tlačile njegovo pristno življenje; za to je moralo priti do zloma. Gotovo pa je, da je boljševizem stopil na svetovno pozornico, preden je dovoljno izšolal svoje sile. Zato tudi uspeh ni bil zadovoljiv, čeravno mora vsakdo občudovati njegovo resno prizadevanje in njegovo velikopoteznost; to posebno na vzgojnem polju. Vodja komisarijata za ljudsko izobrazbo je A. V. Lunačarski, ki sta mu pridružena dva namestnika, M. Poprovskij in E. Litkens. Najvišja instanca tega komisarijata je kolegij, obstoječ iz 6—10 članov, ki mu predseduje Lunačarski. Za razna področja vzgojstva so postavljeni posebni »komiteji« in »centri«; tako vodi predšolsko in šolsko vzgojo »Glavni komité za socialno vzgojo« (skrajšano: Glavsocvos); znanstveni zavodi in društva, knjižnice, državni arhivi in muzeji, znanstveni del univerz, vse to pa vodi »Akademični center« (Acenr); praktični del univerz, t. j. tehnični, gospodarski in finančni, ter strokovne šole vodi »Glavni komité za strokovno izobrazbo« (Glavprofobr); temu zadnjemu je podrejena tudi učiteljska izobrazba. Vso izobrazbo izven šole, pred vsem politično, vodi »Glavni komité za politično prosveto« (Glavpolitprosvet); temu podrejena gledališča, kino, čitalnice, knjižnice itd.; v njegovi skrbi je tudi pobjanje analfabetizma.

Smernice za šolsko vzgojo so dane z odredbo iz l. 1918. Po tej je uvedena 9-letna šolska obveznost; šolanje je popolnoma brezplačno, učenci naj dobe od šole vsa učila, istotako topli zajuterk; ako traja pouk ves dan, tudi kosilo. Šola — vseh kategorij! — je ustrojena kot delovna šola, delovna ne samo kot učni princip, temveč tudi v smislu pravega dela, v produktivne svrhe; delovna šola je urejena socialistično, t. j. v smislu združnosti,

torej anti-egoistična. Verouk in verske vaje v šolah niso dovoljene. Pouk je v vsch skupinah za oba spola skupen. Na čelu vsake šole je »šolski svet«, ki je sestavljen iz učiteljstva, iz zastopnikov delovnega ljudstva ter zastopnikov učencev (le od 12. leta dalje) in enega zastopnika pristojne šolske oblasti.

Tako v glavnem naredba; a izvajanje? Pisec je bil od l. 1919—1921 v Odesi v sovjetski prosvetni službi in pozna razmere dobro. Glavna zapreka v izvedbi delovne šole je učiteljstvo; ne shvača njegovega pomena. Dajali so mu navodila na podlagi tozadevne literature zapadnih držav in Amerike, namesto da bi v njem zbudili samo pravega duha, ki bi si potem že sam pomagal dalje. Druga ovira vzgojne reforme je konzervativnost in nezaupnost kmetijskih mas; to prihaja tembolj v poštev, ker finančijne težkoče sovjetski vladi ne dopuščajo, da bi dovoljno gmotno zdrževala učiteljstvo, kljub temu, da so ga močno reducirali, in je isto zato v gmotnem vezano na »dobroto ljudstva«. Radi pomanjkanja učil so že zaprli neštele šole, tako da je šolstvo danes še nižje kot je bilo pred revolucijo.

Henrich Vogerle, tudi očividec, piše v N. E. 2/1924 sledeče:

Rusko šolstvo peša; videl sem dosti dobrega, a še neprimerno več slabega. Krivda je največ v tem, ker v šolah samih ni inicijative; oblasti dajejo navodila, a učiteljstvo se ne more ali noče uživeti v novo pedagoško, temveč resignirano tava v ideologiji prošle dobe. Komunistična delovna šola raste organsko na obratih: poljedelskih, še bolj pa industrijskih; zasidrana je kar najbolj v realnem, praktičnem, ki modlira in kar najtesneje medsebojno spaja vse učne predmete; stremi se za tem, da se najdejo zakoni kolektivnega delovanja. Upajo, da bodo v mnogih delavcih dobili dobre vzgojitelje; ti so prežeti z duhom kolektivizma in produktivnosti, kar ravno večini učiteljstva manjka; sploh kaže delavstvo izredno zanimanje in postrtovalnost za novo šolo; na mnogih krajih jo vzdržujejo samo, s čezurnim delom. V javnem življenju je korupcija in sabotaža še vedno jaka, pod vplivom stare ideologije; pravo prenovljenje Rusije pričakujejo od doraščajoče mladine. Glede na številna vprašanja odgovarja: tuje učitelje sovjetska vlada rada sprejema, samo obvladati morajo ruščino in biti marksistično šolani; imeti morajo tudi pojme o politični ekonomiji. Toda zadovoljstvo najde tam le idealist, ker ima popolnoma roke; udobnosti ne sme pričakovati.

Sluke iz ruskega šolstva. Šol, ki bi bile konsekvenco zgrajene na novih načelih, je malo; a življenje teh je krepko

in bodo postale oscitacijske točke za novo rusko šolo.

Liebknechtova šola v Taškentu. Ustanovilo jo je l. 1918 na lastno inicijativo 6 učiteljev, po vzgojnih načelih komunizma. Izbrali so si za to tamošnji azil, ki se je v njem nahajalo 80 otrok, dečkov in deklic, popolnoma zapuščenih; danes jih imajo 250. Z namenom, da vzgoje aktivne osebnosti, so vzeli v službo produktivno delo; kajti vidni delovni uspehi so najjačja pobuda k vedno novemu ustvarjanju in inicijativi. Razumljivo, da treba delo prilagoditi otrokovemu značaju; sprva nastopa delo kot igra, nato kot znanstvo, umetnost; šole v višjih razredih dobi gospodarski značaj. Uvedeno je kolektivno delo; ono zbujta socialne instinkte. Šoli je na razpolago sadovnjak, košček polja in nekaj delavnic; za mizarstvo, ključavničarstvo, čevljarstvo i. dr., ob enem z obrtniki. Vse to služi v izvajanje delovnega principa, ob enem pa pomaga vzdrževati zavod. Kaj je dosedanji rezultat te šole? Ker vidijo otroci uspehi pri delu, so ga tudi vzljubili; iz tega je zopet zrastel interes za znanstveno poglobljanje istega; vrt in polje jim daje pobude za meteorologijo, zoologijo, botaniko, biologijo; delavnice, ki sprejemajo celo naročila iz okolice, zopet silijo k poglobljanju matematike, fizike, kemije; zgodovino, zemljepisje, narodopisje spoznavajo z izleti. Izdajajo dve glasili: eno gospodarsko-znanstveno, drugo umetniško, z ilustracijami. Mlajši otroci nimajo določenih nalog; pomagajo — kolikor morejo — starejšim in jih pri delu opazujejo. Najvišja instanca šole je eksekutivni komite, ki ga volijo; v njem so le starejši učenci, učitelji in njihovi pomočniki. Ta komite organizira in vodi poslovanje šole. Značilno za razmerje učitelja do učencev je, da jim je starejši, izkušenejši tovariš. Ti učenci so vneti komunisti; saj celo višji razredi hodijo organizirati v okolico. (Senjuškina v N. E. 1/1924).

Industrijska delovna šola v Katursku. Na barju, obrastem z obširnimi gozdom, nedaleč od Moskve, stavijo električno centralo, ki bo dajala Moskvi 50.000 kilowatov. V tej obširni industrijski naselbini nastaja nova šola; nameščena je v 10 poslopih, z 42 učitelji; šole so zgrajene higijenično in estetično. Industrijski milje daje tudi šoli popolnoma svoje obsežje. Duševni vodja šole je nek kovinski delavec iz Urals. Z neverjetno spretnostjo je uredil iz starih strojnih delov celo delavnico, tako da lahko izdelujejo in popravljajo tudi fine strojne sestavine. Tu spoznavajo učenci (in z njimi učitelji!) rabo orodja in stroja in občudovati je, kako ta preprosti pedagog ume zbuja ljubizen do stroja in umevanje njegove vrednosti

za človeka. Ves pouk se tudi tu naslanja na otrokov mlaj; opazuje življenje in delovanje v raznih delavnicah, v strojnih oddelkih, v pisarnah, priprave za rezanje šote in ogromne peči, kjer se šota pretvarja v električno energijo; vidi naprave za prehrano delavstva; farmo z 80 mlečnimi kravami, mlin, pekarno, poslovanje v prehranjevalnici. Pri vsem tem dobi jasen pojem kolektivnega dela. Dobljene utise predelavajo v šoli: računski, fizikalno, umetniški itd. Pouk se vrši pet dni na teden, poleti zunaj; šesti dan je določen učiteljski izobrazbi, kajti učitelju treba dosti truda, da se popolnoma vglubi v duh novega. Vsakih 14 dni poda učiteljski plenum poročilo o svojem delu, vsak mesec enkrat se sestane plenum učiteljstva in otrok. Otroci lahko prosto tvorijo klube za igro in predavanja. Dopisnik je pozno v noč našel učitelje, kako so poučevali delavke v čitanju in pisanju; sploh še nikjer ni videl tako splošne čvrste volje za delo in učenje kakor v tej naselbini. (H. Vogeler v N. E. 10/1923.)

Šola mladih prijateljev narave. Nahaja se v gozdu Sokolniki pri Moskvi; nastala je spontano; iz nekaj učiteljev in peščice učencev, ki so hoteli neposredno študirati naravo. Danes je šola obširna, urejena kot internat za deklice in dečke; sprejemajo pa sedaj le sirote. Ker vrši šola specialno nalogo, namreč študiranje narave, imajo za učence trimesečno poskusno dobo; kdor ne pokaže daru za to, ga odslovijo. Stanovanja so preprosta in čista; oskrbujejo jih gojenci sami. Na vseh gojenjih je opaziti zdravje in preprosto samozavest; značilen je zanje čut odgovornosti, ki jih veže na skupno stvar. Posebno poslopje služi v opazovanje živali. Tu žive n. pr. v steklenicah najrazličnejše vodne živali; zraven vse »naštevne skice in slike; drugod zopet so neštete stisnjene in posušene rastline, iz okolice in daljnih izletov, zraven istotako slike. V vrtu, ki obdaja to poslopje, so uredili gojenci čebelnjak; tu stoje tudi številne kletke za ptice, večinoma take, ki so jih prinesli s seboj iz daljnih ekskurzij. Pečajo se tudi z rejo kokoši, kuncev in lisic (radi krzna). Imajo celo mladega medveda. Pozimi oddajo večino živali zoološkemu vrtu. Obdelujejo obširen vrt: za lastno kuhinjo, za »menadžerijo« in za razne poskuse, n. pr. za čebelorejo glede medenja; imajo tudi velik kompleks polja, istotako za potrebo in poskuse. V drugem poslopju zopet so nameščeni učni prostori, laboratoriji z aparati, ter prostori za nego in opazovanje žuželk; to poslopje obdaja vzorno urejen botanični vrt. Oskrba vseh živali je v rokah gojencev in se v tem dnevno menjavajo. Imajo lastno tiskarno, ali bolje: litografijo; tu tiskajo svoj časopis, vstopnice za predsta-

ve itd. Gojenci igrajo zelo radi in vabijo na predstave tudi delavce in kmete iz okolice. Pečajo se tudi z gospodarskim in tehničnim študijem, pred vsem pa s socialnim. Svoje izsledke in spoznanja objavljajo v referatih. Z življenjem v širokem svetu so v zvezi potom dnevnega časopisa, z izmenjavo šolskih časopisov sosednih šol ter z medsebojnimi poseti, tudi z intenzivnim stikom z okoliškim prebivalstvom. (H. Vogeler v N. E. 10/1923.)

Tovarniška šola v Moskvi. To je lepa, moderna šolska zgradba in je priključena tekstilni tovarni. Tu se šola 150 proletarskih otrok od 13.—18. leta; 75 jih je nastanjenih v šolskem internatu; drugih 75 pa dobiva v šoli opoldne hrano, tako da je ves dan, od jutra do poznega večera v šoli. Absolventi te šole imajo vstop v Sverdlovo univerzo, ali pa gredo kot delavci in organizatorji v kako veliko podjetje. Najboljšim, ki so absolvirali Sverdlovo univerzo, stoji odprt »institut rdeče profese«, nekaka univerza višje stopnje; tu se izobrazujejo glavni komunistični učitelji, organizatorji in politiki. Ta univerza obsega 4 letnike in sprejema do 160 dijakov; ti dijaki so že plačani; morajo pa zato v tovarnah delovati kot organizatorji in imeti predavanja v Sverdlovi univerzi.

Zdaj pa o življenju v omenjeni tovarniški šoli. Tu zopet vidimo izveden princip nove ruske pedagogike: tesno naslonitev na materialno podlago in kolektivno ureditev dela. Delovanje v tovarni izčrpavajo v šoli računski, fizikalni in kemični; pridobivanje surovin vodi v prirodo: pisje in poljedelstvo; razpečevanje blaga v zemljepisje; os za zgodovinski pouk tvori razvoj tovarniškega dela sploh, specialno pa tekstilne industrije. Intenzivno goje glasbo, slikanje, dramsko umetnost, ritmično gimnastiko; vse to daje slavnostnim prireditvam mladine globoko vsebino. Prvi dve leti se morajo učenci udeleževati dela v manjših delavnicah, pozneje pa v tovarni sami. Internatsko upravo in šolsko organizacijo vodi »svet sedmorice«, ki ga vsaka dva meseca izvolijo učenci izmed sebe; svetu seveda stoji ob strani učiteljstvo in tehnično osebje. (H. Vogeler v N. E. 1/1924.)

Drobne pedagoške vesti.

Učiteljstvo v Franciji. Podčrtati je treba v teh napetih razmerah med Francijo in Nemčijo širokogrudnost francoskega učiteljstva. Glavna učiteljska zveza, Syndicat national des instituteurs de France, ki šteje blizu 70.000 članov, je obravnavala na svojem prvem zborovanju po vojni temo: Naš program za vzgojo proti vojni, in povdarjalo, da v pedagoški internacionalni ne sme manjkati noben narod. Tačas

se intenzivno bavi z reformo zgodovinskega pouka; odstraniti hoče vsa šovinistična pretravanja in potvorbe. Preustrojiti ga hočejo v smislu človečanstva; ostro protestirajo proti militarizaciji šole. V tem smislu pišejo tudi glasila zveze: *Revue de l'enseignement primaire* in pa *L'école émancipée*. Društvo socijalističnega učiteljstva *Fédération des membres de l'enseignement*, ki šteje 12.000 članov, je nabralo znatno svoto za podporo nemške dece; mnogi izmed njih so radi svojega odločnega internacionalnega nastopa prišli ob službo. — V nemškem učiteljstvu z malim izjemami take širokogrudnosti ni videti. Še danes se rado pohvaľi: nemški »Schulmeister« je dobil bitko pri Sadovi in Sedanu. (N. B. 7/1924).

Učiteljstvo v Saksonski. Saksonsko učiteljstvo, opirajoč se na svojo izborni organizacijo, bje težak boj za šolsko reformo. Ni pričakovati, da bi prišlo do reforme od zgoraj, zato jo je treba začeti od spodaj. Stremljenje se cepi v več vej, ki se pa medsebojno izpopolnjujejo: enotna šola (kakor je že izvedena v Turinski), delovna šola, brezkonfesionalna šola, enotna učiteljska izbrazba. Doslej so otvorjene celotne poskusne šole v Leipzigu, Dresdenu, Schemnitzu in Hellerau-u, razven teh pa stotine poskusnih razredov po raznih šolah, kjer deluje učiteljstvo, navdano z novim duhom. Ministrstvo je podeljevalo večtedenske dopuste učiteljstvu, da je posečalo poskusne šole in poskusne razrede. — Najbolj vroč je tačas boj za brezkonfesionalno šolo; to zahtevo stavijo narodni razlogi, kajti konfesije so v večkonfesionalnem narodu razdvojni faktor; človečanski razlogi, kajti do skupnosti narodov pridemo le preko konfesij; psihološki razlogi, kajti konfesionalnost je otroški duši neprikladna; nravní razlogi, kajti konfesija ovira čisto moralno uredbo družbe; končno tudi religiozni razlogi, kajti konfesije s svojimi dogmami zastró otroško dušo in zasujejo njene najplemenitejše vire. V tem vprašanju so starši cepljeni v dva prilično enaka tabora. Brezkonfesionalna šola je tesno združena s principom delovne šole; nasprotniki ene so nasprotniki druge; oba principa temeljita pač na zahtevi: Daj prostost otroku! Stara in nova šola stojita v znamenju boja med prostostjo in vsiljeno avtoriteto, med doživljanjem in naukom, med potrebo in zahtevo odraslih. (N. E. 4/1924).

Učiteljstvo v Ameriki. Voja je neverjetno močno potresla Ameriko; zapustila je sledove, ki ovirajo pomirjenje. Amerike se je polastil pravi nacionalni šovinizem; Združene države da so najmočnejša in najboljša država na svetu, ameriški narod da visoko nadkriljuje vse druge, moralno in intelektualno. V tem smislu delujejo tudi

razne institucije, kakor: časopisje, uradi, šola, v tej veri potrjuje narod celo prezident. Historik Gambrell jako primerno pripominja: »Pruska je sicer vojno izgubila, zdi se pa, da jo je pruski duh dobil.« Ameriško učiteljstvo, ki si je ohranilo mirno kri, ima v teh razmerah težko stališče. Amerikancu bodi tudi v bodoče vodnik izrek prezidenta Lincolna: »Kakor si ne želim biti suženj, tako tudi ne želim biti gospod.« Ameriški pedagoški krogi intenzivno delajo na zbliznanju narodov; tako n. pr. vzdržuje tačas *Teachers College* v New-Yorku, ki uživa mikijonsko volilo Johna Rockefellerja, krog 300 dijakov najrazličnejših dežel, da prodirajo v vzgojne probleme. *American University Union* skrbi za izmeno profesorjev in dijakov, z načelom: Narodi naj prihajajo drug k drugemu, da uvidijo, da potrebujejo prijateljstvo drugega v svoje lastno izpopolnjevanje. *American School Citizenship League* razpisuje teme s pacifistično vsebino, ki jih dobro nagraja. Za l. 1924 sta n. pr. razpisani temi »Kakšna svetovna organizacija bi mogla preprečiti vojne?« in »S kakšnimi sredstvi lahko pospešuje vzgoja svetovno bratstvo?« Istotako je razpisala *World Federation of Educational Associations* kot natečaj temo »Kako lahko pospešuje vzgoja svetovno enotnost?« Nagrada znaša 25.000 dolarjev! — Značilno je, da so posvetili ameriški listi boksanju med *Demphyse-yem* in *Gibbonsom* n. pr. v Chicagu tisočkrat toliko prostora kakor svetovnemu pedagoškemu kongresu v San Francisku (julija 1923)! (N. E. 5/1924).

FILOZOFSKI SLOVAR.

(Sestavlja dr. Fr. Derganc.)

(Dalje.)

V zavestnem nasprotju s sholastično heteronomno metodo in v duhu slavnega prednika, frančiškana Rogerja Bacona, proglašala *Francis Bacon* (1561–1626), bogat baron in državnik, avtonomno izkustvo za »mater znanosti« in vir pristnega spoznanja. Empirično opazovanje se ima vršiti po metodi indukcije, izhajajoče od posameznih, konkretnih in istinitih predmetov, koje zbira, primerja, razporeja ter posnema iz njih s pomočjo abstrakcije skupne znake. Opazovanje dopolnjuje metodično premišljevanje in eksperiment. Izsledovanje objektivne resnice je odvisno od predpogoja znanstvene svobode ter zahteva, da se znanstvenik osvobodí vseh prevzetih pojmov, predsodkov in iluzij (idola), da se postavi takorekoč na stališče ignorantizma. Bacon primerja enostranskega empirika z mravljo, ki samo znaša in kopiči; metafizika (racionalista) s pajkom, ki sam iz sebe prede svojo modrost; od pravega filozofa terja svojstev čebele,

ki zbira, ali istočasno tudi prebavlja, ureja in gradi. Bacon je izrekel krilatice: *scientia est potentia* (znanost je moč), *natura parando vincitur* (prirodo premagujemo s tem, da se ji pokorimo).

Empirična indukcija (abstrakcija), izhajajoča iz pluralizma konkretnih predmetov, je psihološko analitično-sintetičen akt, prava *coincidentia oppositorum*. Najprej razkroji svojstva članov v induktivni osnovi, razkrojena svojstva medsebojno primeri, skupna pluralno bivajoča svojstva izloči (abstrahira, izolira) ter jih združi v singularni tezi, takoj nato pa izvrši drugo, višjo sintezo, v koji spoji singularne skupnosti v pojmu, novi tvorbi dušnega sveta, ki velja kakor monističen pravzorec za mnogolični pluralizem empiričnega sveta.

Iz dejstva, da vsota induktivne osnove ni popolna in završena, ampak rase z napredujočim spoznanjem, da se dalje nahajajo člani induktivne osnove kot deli izpreminjajoče se prirode tudi sami v stanju neprestanega izpreminjanja, je vnovič razvidno, kako počasi in oprezno rase in se razvija vsa resnica po principu noturizma.

Za jedro spoznavnega problema si predstavlja John Locke (1632—1704), zdravnik in prvoborec religiozne in politične svobode, vprašanje: odkod izvirajo naše ideje (predstave)? Odgovarja, da prirojenih predstav in pojmov sploh ni, sicer bi jih morali poznati tudi otroci, neizobraženci in divjaki. Celo pojem boga ni prirojen, tudi etični principi ne. Prirojeno je samo hrepenenje po sreči in bojazen zla in trpljenja. Vse predstave izvirajo iz izkustva, ki se udejevalje ali v obliki zaznavanja zunanjih predmetov potom čutov (senzacija) ali pa v obliki zaznavanja notranjih doživljajev (refleksija). Refleksija se snuje vedno šele drugotno na podlagi prvotne senzacije. Predstave so enovite (*simples ideas*) ali sestavljene (*complexed ideas*), enovite sprejema razum zgolj pasivno, sestavljene pa tvori aktivno s kombinacijo enovitih po principu: *nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu* (ničesar ni v razumu, kar ni bilo v čutu).

Duh nima drugega neposrednega objekta (vsebine) nego predstave, zato pa more tudi spoznavanje izhajati samo od nazornih predstav. Resnica mu je »zaznava soglasja dveh idej« in v resnici se predstave in besede ravno tako vežejo in ločijo, kakor od njih zastopane stvari same medsebojno soglašajo ali si nasprotujejo. Zunanji svet prostora je enako istinit kakor notranji svet zavesti (spomina). Vse enovite ideje so realne in se skladajo z realnostjo stvari, dasi ni v tem mislu, da bi bile samo podobe istinitih bitnosti.

V pokvarjeni in nedosledni obliki nadaljuje, popravlja in pogloblja Lockeov empirizem irski škof Berkeley (1685 do 1753) s svojim empiričnim idealizmom in metodo vsch reakcionarcev, ki slepijo maso inteligence, zaradi popačenosti prirojenih instinktov še pristopnejše sugestiji nego ljudska masa, s tem, da korakajo vedno z najnovejšo znanstveno ali filozofsko metodo ter jo izizvalno pretiravajo. Tako je tudi Berkeley zavrtno naperil smrten udarec proti zmagovito prodirajočemu prirodozloviu Galileja in Newtona. Polastil se je modernega senzualizma, ga dialektično zavil, prikojil previdno prikritemu reakcionarnemu namenu in hotel tako porušiti glavno oporo ničevrednih ateistov, fatalistov, malikovalcev, epikurejcev, hoblistov, spinozistov in drugih sovražnikov boga in religije. Dobro je čutil, da tvori temeljni steber nove znanosti priroda, prirodna substanta (materija) in nje zakoni, kakor jih je začela odkrivati moderna astronomija, fizika in matematika. Dialektični Berkeley je računal tako: ako se mi posreči z najmodernejšo metodo senzualizma ovreči in dokazati ničnost prirodne substance (prirode), sem s tem osmešil, uničil in onemogočil tudi predmet brezverskega prirodozlovijskega.

Tudi Berkeley se je vprašal po Lockeovem vzoru: odkod izhaja naše spoznanje, odkod izvirajo naše predstave (ideje)? Locke je odgovoril samo na prvo polovico vprašanja, drugo je previdno zamolčal, a baš vanjo se je zapičila Berkeleyeva dialektika. Seveda se rodi vse naše spoznanje iz enovitih, nazornih predstav, splošnih idej (pojmov) pa sploh ni, splošni pojem je samo beseda, zvočen znak za množino podobnih stvari. Ali kaj pa so pravzaprav te čutne, konkretne in nazorne predstave? Odkod izvirajo in kdo jih ustvarja, oblikuje? Ali prihajajo iz zunanjih stvari (predmetov)? Ali jih pošilja morda v duha zunanja priroda, mrtva materija? Poglejmo bližje! O zunanjih stvareh sploh nič ne vemo, sploh nič vedeti ne moremo, ker so našemu duhu (zavesti) pristopne le lastne predstave, ker naš duh razen predstav sploh ne pozna druge vsebine. Pojmi zunanega sveta, zunanjih stvari, substance in materije so le prazne nezmiselne besede brez realne osnove, prazne iluzije in fikcije. Takozvane materialne stvari so le kompleksni nazorni predstavi. Stvar in predstava značita isto, stvar je istovita predstavi, bivati pomeni isto kakor biti zaznan, spoznan (*esse — percipi*).

Zanikanje dualizma je zavelo Berkeleya v absurden labirint spiritalističnega monizma in solipsizma, ki ga za vedno ometajo dejstva podzavesti, ideogenetičnega in singenetičnega noturizma. V slepo zašlizo ga je pognala zagrizenost proti mo-

dernemu prirodoznanstvu, nevarnemu tekmeču samozavestne sholastike, in najljubno omejena izvestnost, da je obstoj religioznih pojmov odvisen od sholastike, dasi dokazuje kulturna zgodovina, da je in bo človeštvo gojilo iste pojme, predno je sholastika zagledala svet in ko zatisne spet oči.

Trajna zasluga Berkeleyevega idealizma pa ostane opozorilo, da je kulturni človek v prvi vrsti duhovno bitje, ki živi življenje svojih idej, nepopolnih, a empirično napredujočih posnetkov istine.

V senzualistični smeri Lockea in Berkeleya razvija svoj empirizem tudi največji angleški filozof David Hume (1711–76), sin bogatega grajščaka in ugleden državnik. Za glavni del zavesti smatra percepcijo (občutek). Zavest občuti erakomerno različne pojave zaznav, predstav, čustev in volje. Vsebinska enotnega občutka razpada po načinu nastoja na dva dela, na primarne in sekundarne (reproducirane) percepcije. Primarno percepcijo imenuje impresijo (vtisek, zaznava), sekundarno idejo (predstava). Impresije se pojavljajo v zavesti iz neznanega vzroka, ideje iz reprodukcije enovitih, nazornih in konkretnih impresij. Impresijam (zaznavam) pripisuje Hume dva bistvena znaka, nazornost in enovitost, kar je značilno in odločilno za njegov sistem. Njegova subjektivna in enostranska, samo za nazorne vtiske občutljiva pozornost ni opazila sintetičnega nenazornega občutka časovnih in prostornih določil, sintetičnega nenazornega občutka sobitnih in soslednih odnosov in dejev. Živeč v prehodu, ko je dosegla žestoka borba med racionalizmom in empirizmom svoj vrhunec, se ni mogel popolnoma otresti vplivov nadmočnega racionalizma, zato ni opazil, da v zavesti enovitih in izoliranih občutkov sploh ni, ampak da pozna zavest samo sintetične občutke, samo komplekse občutkov, kakor tudi v prirodi ne bivajo atomi ločeno, ampak vedno samo v sintezah (skupinah, kompleksih) teles. Ker nastane sekundarna tvorba predstave iz primarne tvorbe konkretne in nazorne zaznave, mora biti tudi predstava sama nazorna in konkretna, vsaka predstava ima torej svojo empirično, nazorno osnovo. Tako odločuje kriterij nazornosti o objektivnosti in resničnosti predstav. Objektivne in resnične so samo tiste predstave, v kojih je mogoče dognati empirično in nazorno osnovo. Vse predstave brez nazorne osnove so nezmiselne besede (nominalizem) in prazne fikcije, ki jih ustvarja samovoljna fantazija brez ozira na zunanjo istino in samo po svojih subjektivnih čustvih in željah (na pr. mitološka in vraževerna bitja). Ker izvaja Hume dosledno kriterij nazornosti, ali sploh ne priznava nenazornih psiholoških

tvorb, ali pa jim odreka v spoznavanju in prepričanju merodajno važnost. Zato odreka bitnost vsem nenazornim, abstraktnim pojmom in neskončno malim količinam, zato mu tudi nenazorni razum ni odločilna moč prepričanja, ampak nazornost, čustva in nagoni; vera (v istino) je mnogo bolj akt čustvujočega nego mislečega dela naše prirode. Glavna prepričanja se z razumom ne dajo niti ovreči niti dokazati. Človek je najprej biološko, dejavno in emocionalno, potem stoprav intelektualno bitje, njegov smoter je izživetje, a ne teoretično in dialektično umovanje. Tako zapažamo že v Humeovem empirizmu prve kali poznejšega anglosaksonskega pragmatizma in njegove emocionalne resnice.

S posebno vnueno se je lotil analize nekaterih kategorij (najvišjih pojmov, anticipacij) ter osobito poizkušal s kriterijem nazornosti dokazati nezmiselnost in brezpredmetnost pojmov substance (duše, jaza) in vzročnosti. V analizi pojma substance nahajamo samo kompleks občutkov, kot enovite prvine bivajo lahko tudi ločeni sami zase in ne potrebujejo posebnega nositelja. Hume je prezrl, da nastopajo občutki istinito le v kompleksih, ločene se jih samo mi predstavljamo v logični abstrakciji in pozabil se je vprašati, zakaj se pojavljajo občutki samo v kompleksih in katera sila jih vzdržuje v skupinah? Hume je pobijal tudi pojem enovitosti in trajnega jaza (duha), po njegovem mnenju tvori jaz le zvežen ali skupino (bundle or collection) raznih občutkov; ako mojih občutkov ni tu kakor v globokem spanju, tudi mojega jaza ni; in ako moji občutki prenehajo kakor v smrti, je uničen tudi moj jaz. Enako mu je pojem vzročnosti prazna beseda, za katero se skriva samo naša navada, avtomatično ponavljati sosledne pojave. Nikakor pa ni vzročnost neki najvišji zakon, ki absolutno obvladuje svetovno dogodnost. Vzrok in učinek nimata nujne zveze, ker si ju lahko ločeno predstavljamo. Kar pa biva v mislih ločeno, biva ločeno tudi v istini: ostanek racionalistične dialektike! Mogoče je torej, da začne nekaj (bog) bivati brez povzročitelja, da nastopi nepreračunljiv dogodek (čudež) brez vzroka.

Tako zajadra nakrat empirični Hume, da sam ne ve, kako in kedaj, na čolničku svoje analize, neverjetno slep ali potuhnjen za sintetične nenazorne občutke, v brezdanje in brezbrežno vodovje racionalizma, oziroma spoznavnokritičnega idealizma (solipsizma), kar ga seveda ne moti, da ne bi istočasno razlagal vse dušnosti iz empiričnih občutkov (senzacij) in da se ne bi resno zavzemal za bitnost zunanje substancijalne prirode in objektivno veljavo vzročnosti.

Humeova prehodna filozofija ostavlja vtisek neizčiščenega, kipečega soka. Ra-

cionalistična plevel poganja med klenim zrnem empirizma. Enostranska in okorna zazlijanost v nazorno stran predmetov, zraven pa rafinirane dialektične poteze, vsa ta neprebavljena zmes obuja mučno sumnjo neiskrenosti in nepoštenosti, skepticizma in nihilizma, ki dialektično govori in modruje, prezirajoč intelekt in resnico, kakor zahteva slučajna korist ali prikrit namen.

Glavna predstavitev modernega angleškega empirizma sta pozitivista J. S. Mill (1806—73) in Herbert Spencer (1820—1903). Logičar Mill je zamislil originalno psihološko teorijo o dvojni senzaciji, o zaznavi in zaznavni možnosti (possibilities of sensation). Spoznanje se snuje iz občutkov, ki se združujejo v smislu asociacijske psihologije po neki »psihični kemiji«. Izkustvo mu je studenec vsega spoznanja, tudi matematičnega, in indukcija edina znanstvena metoda.

Razvojni filozof Herbert Spencer je že pred Darwinom (1809—82) posnel iz prirode pojem razvoja (evolucije) in ga kakor rudečo vodilno in nizajočo nit razpredel v svoji devet zvezkov obsegajoči filozofiji evolucije. Človeško spoznavanje se omejuje na empirični (pozitivni) svet pojavov in njih genezo, kako nastajajo in se razvijajo. Bistvo istine ostane človeku prikrito, nepoznatno (unknowable), pri tem pa njegov agnostičizem vedno predpostavlja dejstvo, da se skriva za našim pojavnim, relativnim in simboličnim svetom zavesti neka najvišja sila, absolutna realnost. Ker uči tudi religija človeško nepoznavnost najvišje sile, znane samo iz nadprirodnega razodetja, meni Spencer, da je tako premostil prepad med znanostjo in vero. Kakor se je očitno ponesrečil ta njegov spraviški poizkus. — Nemci sumničijo, da je samo odsev materijalističnega in mešetarskega licemerstva, ki tvori kajstvo moderne angleške duše, trepetajoče v neprestanem strahu, da se ne zameri kakemu odjemalcu angleškega blaga. — se mu je enako izjalovila tudi sprava med empirizmom in racionalizmom (apriorizmom). Sedaj dokazuje, da vsebuje človeška spoznavnost nekaj apriornega, a takoj nato pojasnjuje, da je ta apriornost le relativna, le podedovan empirizem.

Nikjer ne izstopa resnica noturizma tako jasno in prepričevalno kakor iz razvoja angleškega empirizma, resnica namreč, da je vsako človeško spoznanje rastoče in nastojno dejstvo, ki se le polagoma čisti in oblikuje kakor zlato v plamenu.

Zato izkušen in pravičen mislec prezira slabe strani ter obrača vso pozornost na zdravo in trajno jedro. Dobro ve, da ima pred seboj samo poizkuse in statu nascendi, nikakor pa ne ve, kam nas naposled privede iskanje resnice, tavajoče skozi zmote in zablode. V tem zmislu umevamo tudi besede nemškega filozofa dr. A. Messerjaja o angleškem empirizmu:

Morda smemo videti v zapostavljanju razuma (in s tem stremljenja po teoretičnem spoznanju) za instinktivnost (in s tem za praktično in biološko korist) izraz tistega pomanjkljivega občutka za resnico v angleškem dušnem življenju, ki je privedel tudi do etičnoreligioznega »canta« (licemerstva). Že pri Baconu in Lockeju se kaže angleški cant, v kolikor ne ceni religije zaradi nje resnične vsebine, ampak samo zaradi nje socialnoetične koristnosti. Humeu sloni celo vera v zunanji svet, v jaz, v substanco in vzročnost na nekem »smotrenem cantu zavesti« (kakor pripominja Scheler), na sistemu biološko smotrenih samoprevar (fikcij).

(Dalje v prih. letniku.)

Tiskovni pogreški. Str. 151, 2. kolona, 13. vrsta od sp.: Daltonske namesto Daltonove. Str. 151, 2. kolona, 12. vrsta od sp.: Arundale namesto Asundale. Str. 152, 1. kolona, 10. vrsta od zg.: pred 18. letom namesto pred 18; k temu treba priključiti ves odstavek na str. 157, 2. kol., od besede Takih dalje (15. vrsta od sp.) ter prve 4 vrste na str. 158. Str. 157, 2. kolona, 17. vrsta od zg.: poraja namesto podaja. Str. 196, 1. kolona, 8. vrsta od zg.: fizično namesto fizično. Str. 196, 1. kolona, 12. vrsta od zg.: nevarnosti namesto in varnosti. Str. 196, 1. kolona, 24. vrsta od zg.: Descoendres namesto Descoendres. Str. 196, 1. kolona, 7. vrsta od sp.: Siemens namesto Siernsen. Str. 198, 1. kolona, 8. vrsta od zg.: Graaz namesto Oraaz. Str. 198, 2. kolona, 15. vrsta od sp.: Baudouin namesto Bandonin. Str. 199, 1. kolona, 19. vrsta od zg.: Cousinet namesto Consinet, isto 13. vrsta in 24. vrsta od sp. Str. 200, 2. kolona, 29. vrsta od zg.: izpustiti »je« na koncu vrste. Str. 200, 2. kolona, 34. vrsta od zg.: razvijajoč namesto razvijajo. Str. 202, 1. kolona, 28. vrsta od sp.: dirnil namesto dirni.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Zadružnik zadruga postane lahko vsak, kogar sprejme načelstvo. Delež 50 K se vplača naenkrat in se obrestuje po 5%.

Vstopnine se plača 2 Din.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsakega, če tudi ni zadržnik. Obrestna mera je 5%. Obrestovanje se pričinja s 1. in 16. vsakega meseca.

Posojila se dajo le zadružnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih.

Informacije pošilja zadruga vsakomur franko, kdor vpošlje 4—Din v znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se principijelno ne odgovarja.

Zadružni lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

Uradne ure za stranke so izvzemši praznikov vsak četrtek in soboto od 1/2 17. do 1/2 18. ure.

Cenjenemu učiteljstvu in slavnim okrajnim šolskim svetom priporočamo v obilna naročila vse predpisane šolske tiskovine po najnovejših vzorcih, najnovejše mladinske spise lastne in druge založbe, pošilne in druge tiskovine za šolsko uporabo na ljudskih, obrtnih in meščanskih šolah, učne načrte, razne napise na lepenki itd. - Zahtevajte cenik, ki se pošlje brezplačno in poštne prosto. - Vsako leto izide „Ročni zapisnik“ z osebnim statusom in imenikom vseh šol po slov. deželah.

UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI

registrov. zadruga z omej. zavezo
Frančiškanska ulica 6.

KNJIŽEVNA ZALOŽBA UČITELJSKE TISKARNE:

Mladinske knjige:

- Bankart: *Marko Senjanin, slovenski Robinson*. Vez. 12 Din.
 Dimnik: *Kralj Petar I.* Vez. 20 Din.
 Erjavec: *Kitajske narodne pripovedke*. Vez. 26 Din.
 Erjavec: *Srbske narodne pripovedke*. Vez. 24 Din.
 Erjavec-Piere: *Fran Erjavec, izbrani spisi za mladino*. Vez. 82 Din.
 Erjavec-Piere: *Fran Levstik, izbrani spisi za mladino*. Broš. 16 Din, vez. 28 Din.
 Erjavec-Piere: *Matiša Valjavec, izbrani spisi za mladino*. Vez. 40 Din.
 Erjavec-Piere: *Josip Stritar, izbrani spisi za mladino*. Vez. 60 Din.
 Erjavec-Piere: *Simon Jenko, izbrani spisi za mladino*. Vez. 28 Din.
 Ewald-Holeček: *Mati narava pripoveduje*. Vez. 32 Din.
 Fiere: *Babica pripoveduje*. Vez. 12 Din.
 Gangl: *Zbrani spisi*. II, V, in VI. zvezek vez. 10 Din, eleg. vez. 12 Din, VII. zv. vez. 18 Din, eleg. vez. 20 Din.
 T. Gasparl in P. Košir: *Sijaj, sijaj, solncecel* (Zbirka koroskih popevk.) 8 Din.
 Wašketova: *Mejati, povesti iz davnih dni*. Vez. 25 Din.
 Manica Komanova: *Narodne pravljice in legende*. 18 Din.
 Korban: *Vitomilova železnica*. Vez. 16 Din.
 Lah: *Česke pravljice*. Vez. 15 Din.
 Mišjakov Julček: *Zbrani spisi*. VI. zvezek vez. 10 Din.
 Rapč: *Mladini*. II., III., IV., V., VI. zvez. vez. 10 Din, eleg. vez. 12 Din. VII. zv. 12 Din.
 Ribičič: *Vsem dobrim*. Vez. 10 Din.
 Robida: *Da ste mi zdravi, dragi otroci!* Broš. 3 Din.
 Šlib: *Nekoč je bilo jezero*. Vez. 28 Din.
 Tille-Pribil: *V kraljestvu sanj*. Broš. 8 Din.
 Tröst: *Moja setev*. I. in II. 10 Din.

Leposlovne knjige:

- Gangl: *Belí rojaki*. Broš. 15 Din, vez. 18 Din.
 Gangl: *Moje obzorje*. Broš. 15 Din, vez. 18 Din.
 Jelenc: *1914-1918, spomini jugoslovenskega dobrovojsca*. Vez. 30 Din.
 Matičič: *Na krvavih poljanah*. Vez. 42 Din.
 Zbašnjik: *Drobtine pesmi*. Vez. 10 Din.
 Ivan Zorec: *Pomenki*. 11 Din.

Dramatska dela:

- Maertlinck-Bernot: *Modra ptica*. Broš. 16 Din.
 Gangl: *Dolina solz*. Broš. 6 Din, vez. 8 Din.
 Gangl: *Sfinga*. Vez. 16 Din.
 Gangl: *Šin*. Drugi natisk. Vez. 24 Din.
 J. Korban: *Povodni mož*, igrlica za mladino. Fr. L.: *Božična pravljica*, otroška igra v 3 slikah. Obe v 1. zvezku 5 Din.
 Gregorič-Stepandčeva: *Otroški oder*. Broš. 8 Din, vez. 12 Din.

Poučne in znanstvene knjige:

- Bušar: *Slovenski metuljar*. Broš. 12 Din.
 Kunaver: *Na planini!* Vez. 30 Din.
 Kunaver: *Kraški svet in njega pojavi*. Vez. 46 Din.
 Mencej: *Kratka srbska gramatika in čitanka*. Broš. 5 Din.
 Ivo Tejkal: *Matematične tabele*. V platno vezana žepna knjiga 66 Din.
 Veber: *Etika*. 120 Din.
 Ivo Bele: *Sadjarstvo*. 85 Din.
 Bezjak-Pribil: *Pedagogika*. I. knjiga. Vrgosloje s temeljnimi nauki o ukoslovju. Trdo vezana knjiga 56 Din.
 Stalež Šolstva in učiteljstva v Sloveniji. Broš. 42 Din.
 Pink: *Zbirka naredb in odredb za osnovne in meščanske šole ter učiteljska v Sloveniji*. I. zvezek (od prevrata do konca I. 1920.) broš. 10 Din, II. zvezek (za I. 1921.) broš. 14 Din, III. zvezek (za I. 1922.) broš. 15 Din.

Pesmarice in muzikalije:

- Marolt: *„Bože pravde“* in *„Lepa naša domovina“*. 1 Din 50 p.
 Marolt: *Narodne himne in druge domorodne pesmi*. 3 Din.
 Žirovnik: *Narodne pesmi*. I., II. in III. zvezek, 3 Din.
 Adamič: *Mladinske pesmi*, enoglasni zbori in samospeli s spremljevanjem klavirja. 50 Din.

Slike za okras sob in uradov:

- Galerija naših velmož*: 1. Trubar, 2. Vodnik, 3. Slomšek, 4. Prešeren, 5. Levstik, 6. Stritar, 7. Jurčič, 8. Gregorič, 9. Aškerc, 10. Tavčar. Format: 61,5×47,5 cm, Cena 10 Din. Sič: I. Kmečka soba na Gorenjskem, II. Kmečka hiša na Gorenjskem. (Barvotisk) Format: 30,8×90,5 cm, Cena 30 Din.

Telefon štev. 312

Naročila sprejema

Ček, račun št. 10.761

UČITELJSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Frančiškanska ulica štev. 6.